

Evaluatieonderzoek verspreiding, implementatie en wensen Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming

Nina Esmeijer, Ronald de Meyer & Coleta van Dam

Maart 2020

© 2020 Praktikon B.V.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktikon.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	4
1. Inleiding.....	7
2. Opzet evaluatieonderzoek	8
2.1 Enquête	8
2.1.1 Deelnemers.....	8
2.1.2 Meetinstrument	10
2.1.3 Procedure	10
2.1.4 Respons, betrouwbaarheid en representativiteit	11
2.1.5 Analyses.....	12
2.2 Interviews.....	13
2.2.1 Deelnemers.....	13
2.2.2 Instrument en procedure	14
3. Resultaten.....	15
3.1 Bekendheid met de richtlijnen	15
3.2 Gebruik van de richtlijnen	18
3.2.1 Aansluiting bij huidige werkwijze en nieuwe kennis en vaardigheden	20
3.2.2 Motivatie voor gebruik richtlijnen.....	20
3.2.3 Gebruik richtlijnen met cliënten.....	21
3.2.4 Toepassing richtlijnproducten.....	23
3.2.5 Gebruik website.....	25
3.3 Facilitering van de richtlijnen	29
3.3.1 Introductie richtlijnen in organisatie.....	29
3.3.2 Implementatie in het team.....	30
3.3.3 Implementatie binnen de organisatie.....	31
4. Vergelijking met resultaten uit 2016.....	33
4.1 Vergelijking resultaten jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp.....	33
4.2 Vergelijking resultaten jeugdprofessionals uit gecertificeerde instellingen	34
5. Wensen.....	36
6. Conclusie en discussie	38
6.1 Conclusies.....	38
6.2 Beperkingen evaluatie.....	39
Bijlage 1	42
Bijlage 2	44
Bijlage 3	47

Samenvatting

In opdracht van het Programma Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming is een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het gebruik van de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Hiervoor is een brede peiling uitgevoerd onder 1927 jeugdprofessionals¹, 244 werkgevers², 84 opleiders³ en 33 ouders/cliënten. Aanvullend zijn er met tien jeugdprofessionals uit verschillende werkvelden en drie ouders verdiepende interviews gehouden.

Bekendheid

Een grote meerderheid van de jeugdprofessionals bleek op de hoogte te zijn van het bestaan van de richtlijnen. Ook van de werkgevers, opleiders en ouders was het merendeel bekend met de richtlijnen. De richtlijnen *Samen beslissen over passende zorg* en *Kindermishandeling* waren het meest bekend bij de vier doelgroepen. Jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders waren daarnaast goed op de hoogte van de richtlijn *Multiprobleemgezinnen* en onder jeugdprofessionals was de richtlijn *Problematische gehechtheid* goed bekend. Ouders/cliënten waren het best bekend met de richtlijn *Scheiding en problemen jeugdigen*. Zij zijn vooral bekend geraakt met de richtlijnen via internet/sociale media; slechts één ouder/cliënt gaf aan de richtlijnen via de hulpverlener te hebben leren kennen.

Gebruik

Een ruime meerderheid van de jeugdprofessionals vond dat het gebruik van de richtlijnen aansluit bij hun werkwijze. Verder vonden de meesten dat het gebruik van de richtlijnen hoort bij hun functie. Ook van de werkgevers en opleiders vond een meerderheid het tot hun eigen functie horen om met de richtlijnen te werken, en van de ouders vond een meerderheid het van belang dat jeugdprofessionals met de richtlijnen werken. Driekwart van de jeugdprofessionals was gemotiveerd om met de richtlijnen te werken. Een veelgenoemde reden voor het ontbreken van motivatie was een te hoge werkdruk; ook bleek de drempel om de richtlijnen te lezen soms hoog vanwege de grote hoeveelheid tekst.

Van de beschikbare richtlijnproducten maakten jeugdprofessionals het meest gebruik van de richtlijnen en de werkkaarten. De richtlijnproducten werden het vaakst geraadpleegd door ze zelfstandig te lezen. Een aantal jeugdprofessionals gaf aan dat de richtlijnen soms lastig zijn toe te passen in de praktijk.

Samen beslissen

Ongeveer de helft van de jeugdprofessionals vond de richtlijnen helpend om samen met cliënten beslissingen te nemen. Een ruime meerderheid van de werkgevers gaf aan dat er in hun organisatie aandacht wordt geschonken aan het samen beslissen met cliënten. Ruim driekwart van de opleiders gaf aan dat er in hun curriculum aandacht is voor samen beslissen. Verder vond de helft van de jeugdprofessionals de richtlijnen geschikt voor cliënten. Een aantal jeugdprofessionals gaf aan dat de richtlijnen te lang en/of ingewikkeld zijn voor cliënten om zelf te kunnen lezen. Jeugdprofessionals werkzaam binnen gecertificeerde instellingen vonden de richtlijnen minder geschikt voor cliënten.

¹ Dit betreft diverse professionals die met jeugd werken, b.v. jeugd- en gezinswerkers, psychologen, orthopedagogen.

² Dit betreft mensen die de peiling vanuit het werkgevers perspectief hebben ingevuld, b.v. als leidinggevende, beleids- of kwaliteitsfunctionaris in een uitvoerende organisatie.

³ Dit betreft mensen die de peiling vanuit het perspectief van een opleider hebben ingevuld, b.v. als docent op HBO of WO opleiding of trainer bij een uitvoerende organisatie.

Ruim driekwart van de ouders/cliënten voelde zich geen volwaardig gesprekspartner in de ontvangen hulp.

Facilitering

De richtlijnen zijn het vaakst tussen de één en de drie jaar geleden geïntroduceerd. De introductie van de richtlijnen bleek samen te hangen met de mate waarin jeugdprofessionals ermee bekend waren: hoe langer geleden de introductie had plaatsgevonden, hoe beter jeugdprofessionals ermee bekend waren. Binnen bestaande overlegvormen (casuïstiek, intervisie) was de meeste aandacht voor de introductie en het levendig houden van de richtlijnen. Verder vonden bijna alle opleiders het belangrijk dat studenten tijdens hun studie kennismaken met de richtlijnen. Ruim de helft van de jeugdprofessionals en de helft van de opleiders schatten in dat de meeste jeugdprofessionals in hun organisatie gemotiveerd waren om met de richtlijnen te werken. Een kleine meerderheid van de jeugdprofessionals gaf aan dat ze konden rekenen op steun van hun leidinggevende; een grotere groep ervaaarde voldoende ondersteuning van collega's. Ongeveer twee derde van de werkgevers vond dat hij/zij genoeg ondersteuning bood bij het gebruik van de richtlijnen. Bovendien vond een grote meerderheid van de werkgevers het belangrijk dat de organisatie het gebruik van de richtlijnen faciliteert. Op de vraag of er voldoende tijd beschikbaar was om de richtlijnen te integreren in het dagelijks werk gaf slechts een derde van de jeugdprofessionals en een derde van de werkgevers aan dat er voldoende tijd was. Krap een derde van de jeugdprofessionals en bijna de helft van de werkgevers gaven aan dat er coördinatie was op de invoering van de richtlijnen. Twee derde van de opleiders gaf aan dat de richtlijnen onderdeel uitmaakten van het curriculum.

Verschillen tussen werkvelden

Bij de resultaten van jeugdprofessionals werden een aantal verschillen tussen werkvelden gevonden. In de jeugd-GGZ en zelfstandige praktijken waren de richtlijnen minder goed bekend en vonden jeugdprofessionals dat ze minder goed aansloten bij hun werkwijze. Ook waren de richtlijnen in deze werkvelden vaker niet of minder lang geleden geïntroduceerd en was er minder vaak coördinatie op de invoering van de richtlijnen. In de jeugd- en opvoedhulp, gecertificeerde instellingen en CJG/jeugdgezondheidszorg was er meer aandacht voor de introductie en het levendig houden van de richtlijnen dan in andere werkvelden, en was er vaker coördinatie op de invoering van de richtlijnen.

Vergelijking 2016 en 2019

In 2016 heeft een eerste onderzoek plaatsgevonden naar de verspreiding en implementatie van de richtlijnen. Van een aantal vragen zijn de resultaten uit 2016 en 2019 van jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp en gecertificeerde instellingen met elkaar vergeleken. De resultaten in 2019 verschillen op veel vragen niet significant met de resultaten uit 2016, wat laat zien dat de bekendheid met de richtlijnen en de houding ten opzichte van de richtlijnen overwegend stabiel zijn. Op enkele antwoordcategorieën is een verschil te zien. Zo hadden professionals werkzaam binnen jeugd- en opvoedhulp in 2016 de richtlijnen vaker nog niet gelezen en minder vaak grondig doorgelezen. Verder waren er in 2016 minder professionals uit de jeugd- en opvoedhulp die kritisch waren op de richtlijnen. Professionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen hadden in 2016 vaker een richtlijn slechts oppervlakkig doorgelezen.

Wensen

Tot slot werd er gevraagd naar wensen over nieuwe of bestaande richtlijnen. Jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders gaven het vaakst aan dat zij behoefte hadden aan een nieuwe richtlijn over

autisme; ook werd het thema (lichte) verstandelijke beperking vaak genoemd als onderwerp voor een nieuwe richtlijn. Verder werden er een aantal tips gegeven over bestaande richtlijnen. Zo bleek er behoefte te zijn aan een verkorte versie van de richtlijnen, omdat jeugdprofessionals vanwege de hoge werkdruk vaak niet toekomen aan het lezen van grote hoeveelheden tekst. Ook gaf een aantal jeugdprofessionals aan dat er meer concrete handvatten in de richtlijnen zouden mogen staan zodat ze beter toepasbaar zijn in de praktijk. Sommigen hadden behoefte aan scholing om de richtlijnen goed te kunnen gebruiken.

1. Inleiding

Op initiatief van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) en de Beroepsvereniging van professionals in Sociaal Werk (BPSW) zijn er de afgelopen jaren verschillende richtlijnen ontwikkeld voor de jeugdhulp en jeugdbescherming. Het programmateam Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming draagt zorg voor de ontwikkeling, implementatie, evaluatie en herziening van de richtlijnen. Ten tijde van het onderzoek waren er 14 richtlijnen beschikbaar en twee in ontwikkeling. De richtlijnen maken onderdeel uit van de gezamenlijke professionele standaard. De belangrijkste doelgroep voor de richtlijnen zijn professionals die werkzaam zijn in jeugdhulp en jeugdbescherming en zich via een beroepsregistratie (SKJ of BIG) of lidmaatschap bij een beroepsvereniging (NIP, NVO, BPSW) moeten verhouden tot de richtlijnen. Het programmateam faciliteert op allerlei manieren het gebruik van richtlijnen, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van ondersteunend materiaal voor cliënten, professionals, studenten en organisaties, en door in bijeenkomsten verdieping, uitwisseling en ontmoeting te faciliteren.

In 2016 heeft het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) door Praktikon een evaluatie laten uitvoeren naar de verspreiding en implementatie van de richtlijnen. Om zicht te krijgen op de stand van zaken op dit moment heeft het NJI door Praktikon een vervolgonderzoek laten doen. Deze evaluatie is vormgegeven door een brede peiling uit te zetten onder jeugdprofessionals, werkgevers, opleiders en ouders/cliënten. Aanvullend zijn er verdiepende interviews afgenomen bij jeugdprofessionals en ouders om de resultaten uit de enquête beter te kunnen duiden.

De volgende vraag stond centraal: Hoe denken jeugdprofessionals over het gebruik van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming? In dit rapport wordt beschreven hoe bekend de verschillende doelgroepen zijn met de richtlijnen, hoe vaak en op welke manier de richtlijnen worden gebruikt, op welke manier het gebruik van de richtlijnen wordt gestimuleerd en welke wensen er liggen omtrent de richtlijnen.

Leeswijzer

In Hoofdstuk 2 wordt de opzet van het evaluatieonderzoek beschreven. De resultaten van de enquête en aanvullende interviews worden weergegeven in Hoofdstuk 3. De focus ligt hierbij op de resultaten van de jeugdprofessionals; een vergelijking met de resultaten van werkgevers, opleiders en ouders/cliënten wordt indien mogelijk gegeven. In Hoofdstuk 4 wordt voor een aantal vragen over bekendheid en gebruik van de richtlijnen een vergelijking gemaakt met de evaluatie uit 2016. In Hoofdstuk 5 worden de wensen van respondenten weergegeven: veelgenoemde thema's voor een nieuwe richtlijn worden weergegeven, evenals als tips voor bestaande richtlijnen. Tot slot worden in Hoofdstuk 6 een conclusie en een aantal discussiepunten beschreven, evenals suggesties voor vervolgonderzoek.

2. Opzet evaluatieonderzoek

2.1 Enquête

2.1.1 Deelnemers

De enquête is ingevuld door 2288 respondenten. Er zijn vier varianten van de enquête ontwikkeld voor vier doelgroepen: jeugdprofessionals, werkgevers, opleiders en ouders/cliënten. Om vast te stellen tot welke doelgroep de respondenten behoorden, werd hen gevraagd aan te geven welke omschrijving het beste past bij hun functie. Vervolgens werd respondenten op basis van deze functieomschrijving één van de vier enquête-varianten voorgelegd. In Tabel 1 is te zien hoeveel respondenten tot welke doelgroep behoorden en welke enquête-variant zij hebben ingevuld. Alle respondenten die 'anders' of niets invulden kregen de enquête-variant jeugdprofessionals voorgelegd.

Tabel 1. Vaststellen doelgroep respondenten (n=2288)

	Respon- denten n=2288	Respon- denten %	Enquête-variant doelgroep	Respon- denten per doelgroep n=2288	Respon- denten per doelgroep %
Welke omschrijving past het best bij jou?					
• Ik ontvang zelf hulp of heb er ervaring mee	33	1,4%	Ouders/cliënten	33	1,4%
• Ik heb een leidinggevende/ managementfunctie	116	5%	Werkgevers	244	10,7%
• Ik heb een beleids-/onderzoeks- kwaliteitsfunctie	128	5,6%	Werkgevers		
• Ik heb een trainers/opleidersfunctie	84	3,7%	Opleiders	84	3,7%
• Ik verleen zelf hulp	1696	74%	Jeugdprofessional	1927	84%
• Anders, nl.	228	10%	Jeugdprofessional		
<i>Behandelcoördinator, gedragswetenschapper, jeugdbeschermer, casemanager, jeugdconsulent, raadsonderzoeker</i>	186		Jeugdprofessional		
<i>Overig: adviserend, onderwijs, student</i>	42		Jeugdprofessional		
• Missing	3	0,1%	Jeugdprofessional		

In Tabel 2 worden de achtergrondkenmerken van de respondenten per doelgroep weergegeven. De enquêtes zijn overwegend door vrouwen ingevuld (84%), met een gemiddelde leeftijd van 41 jaar. De meeste jeugdprofessionals zijn HBO-geschoold, een kwart is universitair geschoold. Bij de werkgevers en opleiders zijn relatief meer universitair geschoolde respondenten dan bij de jeugdzorgprofessionals. Bijna alle jeugdprofessionals hebben een beroepsregistratie bij SKJ of BIG. Een derde van de jeugdprofessionals is werkzaam bij een specialistische organisatie voor jeugd- en opvoedhulp. In totaal zijn 114 respondenten (6%) betrokken geweest bij de ontwikkeling van de richtlijnen.

Tabel 2. Achtergrondkenmerken respondenten per doelgroep

Kenmerken	Jeugdprofessionals		Werkgevers		Opleiders		Ouders/cliënten		Totaal	
	n=1927	%	n=244	%	n=84	%	n=33	%	n=2288	%
Geslacht										
• Mannen	266	14%	50	21%	19	23%	6	18%	341	15%
• Vrouwen	1641	85%	190	78%	64	76%	27	82%	1922	84%
• Wil ik niet zeggen/geen antwoord	20	1%	4	2%	1	1%	0	0%	25	1%
• Totaal	1927	100%	244	100%	84	100%	33	100%	2288	100%
Leeftijd (gemiddelde score, min/max en standaarddeviatie)	M=41 (bereik 18-71), SD=12		M=43 (bereik 24-67), SD=11		M=48 (bereik 18-66), SD=12		M=45 (bereik 18-66), SD=11		M=42 (bereik 18-71), SD=12	
Opleidingsniveau										
• MBO	61	3%	8	3%	1	1%	12	36%	82	4%
• HBO	1347	70%	131	54%	50	60%	11	33%	1539	67%
• WO	485	25%	103	42%	28	33%	7	21%	623	27%
• Anders/geen antwoord	34	2%	2	1%	5	6%	3	9%	44	2%
• Totaal	1927	100%	244	100%	84	100%	33	100%	2288	100%
Beroepsregistratie										
• SKJ/BIG	1781	92%	177	73%	41	49%			1998	89%
• Geen beroepsregistratie	66	3%	57	23%	33	39%			156	7%
• Anders/geen antwoord	80	4%	10	4%	10	12%			101	4%
• Totaal	1927	100%	244	100%	84	100%			2255	100%
Betrokken bij ontwikkeling richtlijnen										
• Ja	105	5%			9	11%			114	6%
• Nee	1817	94%			75	89%			1892	94%
• Geen antwoord	5	0%			0	0%			5	0%
• Totaal	1927	100%			84	100%			2011	100%
Jeugdprofessionals										
Type instelling										
• Specialistische organisatie voor jeugd- en opvoedhulp	616	32%								
• Specialistische GGZ jeugd instelling	206	11%								
• (Jeugd)gehandicaptenzorg	202	11%								
• (Jeugd)verslavingszorg	5	0%								
• Gecertificeerde instelling (Jeugdbescherming)	235	12%								
• CJG/jeugdgezondheidszorg	80	4%								
• Wijkteam/jeugdteam	243	13%								
• Zelfstandige praktijk	152	8%								
• Anders: Raad voor de Kinderbescherming, Onderwijs, Veilig Thuis, gemeente, werkzoekend	181	9%								
• Geen antwoord	7	0%								
• Totaal	1927	100%								
Werkgevers										
Functie										
• Leidinggevende/manager			116	48%						
• Beleid/onderzoek/kwaliteit			128	53%						
• Totaal			244	100%						

Noot. M = gemiddelde, SD = standaarddeviatie.

Tabel 2 vervolg. *Achtergrondkenmerken respondenten per doelgroep*

Kenmerken	Jeugdprofessionals		Werkgevers		Opleiders		Ouders/cliënten		Totaal	
	n=1927	%	n=244	%	n=84		n=1927	%	n=244	%
Opleiders										
Type instelling										
• Hogeschool					18	21%				
• Universiteit					1	1%				
• Opleidingsinstituut					16	19%				
• Opleidingsafdeling binnen organisatie					30	36%				
• Anders					19	23%				
• Totaal					84	100%				

Noot. M = gemiddelde, SD = standaarddeviatie.

2.1.2 Meetinstrument

Om een vergelijking met het evaluatieonderzoek uit 2016 mogelijk te maken, is de enquête uit 2016 als basis gebruikt voor de enquête van 2019. In overleg met het NJi zijn vragen behouden, gewijzigd, verwijderd of toegevoegd. Daarnaast zijn er vier varianten van de enquête opgesteld voor de doelgroepen: jeugdprofessionals, werkgevers, opleiders en ouders/cliënten. Een deel van de vragen in de vier enquête-varianten was hetzelfde, een deel van de vragen was uniek voor de betreffende enquête-variant. De jeugdprofessionalsvariant bevat 36 vragen, de werkgeversvariant 24 vragen, de opleidersvariant 25 vragen en de variant voor ouders/cliënten bevat 17 vragen. De vragen hebben betrekking op achtergrondkenmerken, bekendheid met de richtlijnen, gebruik van de richtlijnen, ondersteuning bij het gebruik van de richtlijnen en wensen rondom de richtlijnen. Een deel van de vragen werd gesteld in de vorm van stellingen waar respondenten op een vijfpuntsschaal (helemaal mee oneens – helemaal mee eens) konden antwoorden. In alle enquête-varianten was bij de verschillende onderwerpen ruimte voor toelichting. De respondenten die aangaven dat ze de richtlijnen nog nooit hadden doorgelezen (190 jeugdprofessionals, 20 werkgevers, 9 opleiders en 5 ouders/cliënten) hoefden een deel van de vragen over bekendheid en gebruik niet te beantwoorden. De respondenten die niet bekend waren met de richtlijnen (294 jeugdprofessionals, 30 werkgevers, 13 opleiders en 9 ouders/cliënten) werden alleen de vragen naar bekendheid en wensen voorgelegd. In Bijlage 1 wordt per vraag van de enquête weergegeven door welke groep respondenten deze is ingevuld.

2.1.3 Procedure

Middels een digitale link kon de enquête online anoniem worden ingevuld in Limesurvey. De link naar de enquête is verstuurd via nieuwsbrieven van de Stichting Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Vanuit het SKJ is de link naar de enquête in totaal naar 49.416 jeugdprofessionals, 2.389 werkgevers en 1.372 opleiders verstuurd. Het NJi heeft de link naar de enquête naar 445 'aanjagers' van de richtlijnen (o.a. jeugdprofessionals en beleidsmedewerkers), 44 opleiders en 143 cliënten/cliëntvertegenwoordigers verstuurd. Daarnaast heeft het NJi de link naar de enquête verspreid via sociale media en andere nieuwskanalen. Hierdoor is het precieze bereik van de enquête niet goed vast te stellen. Deelnemers hadden na verspreiding van de link vier weken de tijd om de enquête in te vullen. Via de nieuwsbrieven is na drie weken nog een herinnering verstuurd. Om de respons op de enquête te verhogen konden deelnemers meedingen naar een bol.com bon van €25,-; zij moesten dan hun e-mailadres invullen in de enquête.

Omdat de link via nieuwsbrieven breed verspreid is, is het mogelijk dat respondenten de enquête via verschillende kanalen hebben ontvangen en meerdere keren hebben ingevuld. Van de 1787 respondenten die een mailadres hebben opgegeven, kon van 12 (<1%) worden nagegaan dat zij de enquête twee keer hadden ingevuld. De enquête die het meest volledig was ingevuld, is meegenomen in de analyses, de andere enquête is verwijderd. Het is niet met zekerheid te stellen dat de respondenten van de overige 501 enquêtes, waarbij respondenten geen mailadres hebben achtergelaten, niet meer dan 1 enquête hebben ingevuld. Van één jeugdprofessional is de enquête verwijderd vanwege het grote aantal missende antwoorden (meer dan 20%). Daarnaast had één ouder/cliënt meer dan 20% missende antwoorden, maar vanwege het kleinere aantal vragen (18) en het kleinere aantal respondenten (n=33) uit deze doelgroep, is ervoor gekozen deze enquête niet te verwijderen.

2.1.4 Respons, betrouwbaarheid en representativiteit

Voor de berekening van de respons en betrouwbaarheid van de resultaten maken we onderscheid tussen de vier doelgroepen. Bij de jeugdprofessionals is voor de berekening van de steekproefgrootte uitgegaan van een populatie van 50.000 jeugdprofessionals (het aantal SKJ-geregistreerde jeugdprofessionals dat de nieuwsbrief ontvangt naar boven afgerond). In totaal hebben 1780 jeugdprofessionals aangegeven SKJ of BIG geregistreerd te zijn (zie Tabel 2). Dat betekent dat van de populatie bij SKJ geregistreerde jeugdprofessionals (50.000), 3,5% de enquête heeft ingevuld. Om na te gaan of de resultaten uit de enquête betrouwbaar zijn en een juiste afspiegeling vormen van de mening van de totale populatie, hebben we een benodigde steekproefgrootte berekend. Bij een betrouwbaarheidspercentage van 99% (de kans dat de steekproef de houding van de populatie juist vertegenwoordigt) en een foutmarge van 3% (de mate waarin de reactie van de populatie afwijkt van de steekproef), zijn minimaal 655 respondenten benodigd⁴. Aangezien 1780 SKJ of BIG geregistreerde jeugdprofessionals de enquête hebben ingevuld, kan met zekerheid worden gesteld dat de resultaten voor deze doelgroep betrouwbaar zijn.

Met betrekking tot de overige drie doelgroepen (werkgevers, opleiders en ouders/cliënten), is er geen zicht op de omvang van de betreffende populaties. Wel kan met zekerheid gesteld worden dat deze populaties niet in zijn geheel bereikt zijn door middel van de verstuurd nieuwsbrieven van het SKJ en het NJi. Omdat de omvang van de populatie niet bekend is, kunnen we niet exact berekenen hoeveel respondenten minimaal benodigd zijn om betrouwbare uitspraken te doen. Wel kunnen we een inschatting maken. Bij een populatie van 50.000 mensen, een betrouwbaarheidspercentage van 95% en een foutmarge van 5%, hebben we minimaal 382 respondenten nodig. Indien de populatie 5.000 mensen zou bevatten, hebben we minimaal 357 respondenten nodig. De omvang van de totale populatie werkgevers, opleiders en cliënten/ouders zal ergens tussen deze aantallen liggen. Dat betekent dat geen van de drie doelgroepen (werkgevers, opleiders, ouders/cliënten) voldoende respondenten bevat om met 95% zekerheid te kunnen stellen dat de resultaten betrouwbaar zijn; alle doelgroepen bevatten minder dan 357 respondenten. De resultaten van de doelgroepen werkgevers, opleiders en ouders/cliënten dienen dus met voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd.

Het is helaas niet mogelijk gebleken om uitspraken te doen over de representativiteit van de onderzoeksgroepen. Daarvoor zouden de achtergrondkenmerken van de onderzoeksgroepen vergeleken moeten worden met de achtergrondkenmerken van de daarbij behorende populaties.

⁴ Berekend via <https://nl.checkmarket.com/steekproefcalculator/>

Omdat de achtergrondkenmerken van de populaties niet beschikbaar zijn, is het niet mogelijk om de representativiteit van de onderzoeksgroepen vast te stellen.

2.1.5 Analyses

Bij verschillende vragen is de toelichting die werd gegeven bij de antwoordcategorie 'anders' gehercodeerd. Toelichtingen die pasten bij de reeds bestaande antwoordcategorieën, zijn daaronder geschaard. Een enkele keer is er een antwoordcategorie toegevoegd op basis van de gegeven toelichtingen. Vervolgens is per vraag middels het programma SPSS de verdeling van antwoorden per antwoordcategorie bekeken. De percentages zijn berekend ten opzichte van het totale aantal gegeven antwoorden; dit aantal kan per vraag verschillen doordat sommige vragen door respondenten werden overgeslagen.

Middels chikwadraattoetsen is bij de doelgroep jeugdprofessionals nagegaan of er bij de enquêtevragen significante verschillen zijn tussen jeugdprofessionals in verschillende typen organisaties c.q. werkvelden. Hiervoor zijn de antwoordcategorieën van de vijfpuntsschaal (helemaal mee eens – helemaal mee oneens) gehercodeerd naar een driepuntsschaal. Bij de vergelijking tussen werkvelden zijn – met uitzondering van de vraag over bekendheid met de richtlijnen – alleen jeugdprofessionals meegenomen die de richtlijnen oppervlakkig of grondig hadden doorgelezen. Enquêtes die zijn ingevuld door respondenten uit de verslavingszorg zijn vanwege het geringe aantal respondenten (n=8) niet meegenomen in deze vergelijkende analyses. In Bijlage 2 worden de significante verschillen tussen jeugdzorgprofessionals uit verschillende werkvelden op de enquêtevragen weergegeven.

Verder is er een vergelijking tussen 2016 en 2019 gemaakt omdat in 2016 het vermoeden bestond dat door de wijze van verspreiding van de enquête en de geringe respons op de enquête er een positieve bias was in de antwoorden van de professionals. Er zijn chikwadraattoetsen gebruikt om na te gaan of er bij jeugdprofessionals werkzaam binnen de jeugd- en opvoedhulp en gecertificeerde instellingen verschillen zijn op vergelijkbare enquêtevragen uit de huidige evaluatie en die van 2016. Deze resultaten worden in hoofdstuk 4 weergegeven.

De toelichtingen die de respondenten gaven bij de verschillende onderwerpen uit de enquête, zijn gelezen, geselecteerd en voorzien van labels. Voorbeelden van labels die zijn gebruikt zijn bekendheid, cliëntversie, gebruik (individueel), tijdgebrek, toepasbaarheid in de praktijk en vindbaarheid informatie. Ook werden vragen (bijvoorbeeld 'vraag 12 samen beslissen') gebruikt als label wanneer de toelichting ging over het onderwerp uit een specifieke vraag, en werden de 9 werkvelden gebruikt als labels. Verder werden er labels toegekend aan de onderwerpen die werden genoemd bij de vraag naar behoefte aan een nieuwe richtlijn. Vervolgens kon per thema, en in het geval van jeugdprofessionals ook per werkveld, worden bekeken wat hierover werd geschreven. De resultaten hiervan worden beschrijvend weergegeven in Hoofdstuk 3 bij de betreffende onderwerpen.

2.2 Interviews

2.2.1 Deelnemers

Om de resultaten uit de enquête meer verdieping te geven zijn er interviews afgenomen bij jeugdprofessionals en cliënten. Er is een selectie gemaakt van tien jeugdprofessionals en drie cliënten uit de groep respondenten die in de enquête heeft aangegeven bereid te zijn om mee te werken aan een interview. Van de 1927 jeugdprofessionals hebben 267 respondenten aangegeven mee te willen werken aan een interview. 226 van hen waren wel bekend met de richtlijnen, 40 waren niet bekend met de richtlijnen en 1 respondent heeft deze vraag niet beantwoord. Van de 226 respondenten die wilden meewerken aan een interview én bekend waren met de richtlijnen, zijn eerst willekeurig 30 respondenten geselecteerd. Vervolgens zijn uit deze 30 respondenten, 8 jeugdprofessionals geselecteerd waarbij rekening werd gehouden met een spreiding in werkveld, regio en leeftijd, en waarbij de man-vrouwverhouding uit de enquête (1:6) werd aanhouden. In de enquête werd niet specifiek gevraagd naar de regio waar jeugdprofessionals werkzaam waren; om de regio te bepalen is gekeken naar de organisatiename in het e-mailadres. Wanneer een jeugdprofessional niet reageerde op de uitnodiging, of niet beschikbaar was voor een interview, werd een andere jeugdprofessional geselecteerd uit hetzelfde werkveld en een regio waar de andere geïnterviewden niet werkzaam waren. De 8 jeugdprofessionals die zijn geïnterviewd waren tussen de 29 en 63 jaar oud. Zeven jeugdprofessionals waren vrouw en één was man. Ze waren werkzaam in verschillende provincies: Zuid-Holland, Friesland, Gelderland, Overijssel, Utrecht, Zeeland, Drenthe en Brabant. Ook waren ze werkzaam in verschillende werkvelden: een organisatie voor jeugd- en opvoedhulp, een organisatie voor jeugd-GGZ, een organisatie voor (jeugd)gehandicaptenzorg, een gecertificeerde instelling, een Centrum voor Jeugd en Gezin (gedetacheerd vanuit de verslavingszorg), een wijkteam, een zelfstandige praktijk en een basisschool.

Van de 40 jeugdprofessionals die niet bekend waren met de richtlijnen zijn willekeurig 4 respondenten geselecteerd. Van deze 4 respondenten zijn twee personen benaderd voor deelname aan het interview. Zij verschilden het meest van elkaar op basis van geslacht, leeftijd, werkveld en regio. Zij waren werkzaam bij een organisatie voor jeugd-GGZ en een organisatie voor jeugd- en opvoedhulp; één was man en één was vrouw.

Geen van de geïnterviewde jeugdprofessionals was betrokken bij de ontwikkeling van de richtlijnen. De geïnterviewde jeugdprofessionals is gevraagd naar hun motivatie om mee te doen aan het onderzoek en het interview. Allen gaven aan dat ze een bijdrage wilden leveren aan het onderzoek vanuit hun visie/ervaringen uit de praktijk. Eén geïnterviewde gaf daarnaast aan dat haar frustratie over het verkeerd toepassen van de richtlijnen door jeugdzorgorganisaties en gemeenten een reden was om deel te nemen aan het interview.

Zeven ouders/cliënten die bekend waren met de richtlijnen gaven in de enquête aan dat ze open stonden voor een interview. Met drie van hen is het binnen de beschikbare tijd gelukt om een interview te plannen. Deze ouders waren vrouwen van tussen de 47 en 54 jaar. Redenen voor deze ouders om mee te doen aan het onderzoek waren: ontevredenheid over de jeugdzorg en het belang van goede richtlijnen, zodat professionals weten waar ze zich aan moeten houden.

2.2.2 Instrument en procedure

De interviews waren semigestructureerd: er werden vooraf opgestelde vragen gebruikt, maar er werd ook doorgevraagd en aangesloten bij wat de deelnemer vertelde. Op deze manier kwamen alle onderwerpen aan bod die van belang werden geacht, en was er tegelijkertijd ruimte voor de opvattingen en belevingen van de geïnterviewden. De interviewtopics zijn deels gebaseerd op de reeds ontwikkelde topiclijst uit 2016. Omdat de focus toen vooral lag op de implementatie van de richtlijnen en de onderzoeksvraag in het huidige onderzoek breder is, zijn er in overleg met het NJi een aantal onderwerpen verwijderd en andere toegevoegd. Deze toegevoegde onderwerpen zijn voor een deel ontleend aan de enquête, om de resultaten hieruit meer diepgang te kunnen geven. In Bijlage 3 wordt de topiclijsten van de interviews weergegeven. De interviews werden telefonisch afgenomen, waarbij een student-assistent direct verslag legde van het gesprek. Aan de deelnemers werd gevraagd of zij de uitwerking na afloop wilden doornemen en waar nodig wilden aanvullen; zes van hen hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Aan de jeugdprofessionals werd als dank voor de deelname een map met werkkaarten van de 14 richtlijnen aangeboden; de ouders kregen een bol.com bon van €10,-.

De uitwerkingen van de interviews zijn doorgelezen, samengevat en gesorteerd per vraag. Vervolgens is per vraag bekeken bij welk thema in het rapport het inhoudelijk aansluit en zijn waardevolle citaten weergegeven.

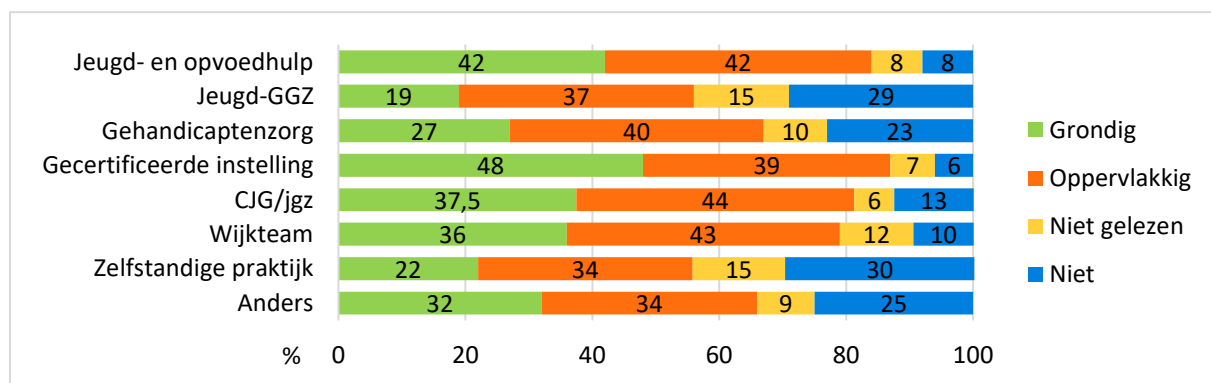
3. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de enquêtes en de verdiepende interviews beschreven. De vragen uit de enquêtes worden in tabellen weergegeven, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende doelgroepen. De respondenten die de richtlijnen niet kenden (van de jeugdprofessionals was dit 15%, zie ook Tabel 3) hebben alleen de eerste twee vragen over de bekendheid met de richtlijnen voorgelegd gekregen en werden vervolgens direct doorgestuurd naar de wensen/opmerkingen. Bij sommige vragen was het relevant om onderscheid te maken tussen respondenten die de richtlijnen wel hebben doorgelezen en respondenten die de richtlijnen wel kennen maar niet hebben gelezen. Indien van toepassing worden deze als aparte groepen in de tabel weergegeven. Bij de jeugdprofessionals is nagegaan of er verschillen zijn tussen de werkvelden waar jeugdprofessionals werkzaam zijn. De resultaten daarvan worden in Bijlage 2 weergegeven. Indien relevant, worden de verschillen in de tekst beschreven. Tot slot worden de toelichtingen van respondenten uit de enquêtes en de resultaten uit de verdiepende interviews bij de betreffende onderwerpen apart besproken.

3.1 Bekendheid met de richtlijnen

De respondenten is een aantal vragen voorgelegd met betrekking tot de bekendheid van de richtlijnen. In Tabel 3 is te zien dat een ruime meerderheid van de respondenten bekend is met de website richtlijnenjeugdhulp.nl. Jeugdprofessionals werkzaam binnen zelfstandige praktijken (25%) en de jeugd-GGZ (15%) waren vaker niet bekend met de website dan jeugdprofessionals uit andere werkvelden (zie Bijlage 2).

Ongeveer driekwart van de jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders en ruim de helft van de ouders/cliënten waren oppervlakkig of grondig op de hoogte van (één van) de richtlijnen (zie Tabel 3). De mate waarin jeugdprofessionals de richtlijnen hebben gelezen verschilt per werkveld. In Figuur 2 worden de percentages per werkveld weergegeven. Jeugdprofessionals werkzaam binnen gecertificeerde instellingen (48%) en de jeugd- en opvoedhulp (42%) zijn vaker grondig op de hoogte van de richtlijnen. Daarnaast hadden jeugdprofessionals uit de jeugd-GGZ (19%) en zelfstandige praktijken (22%) de richtlijnen minder vaak grondig doorgelezen dan jeugdprofessionals uit de overige werkvelden en waren zij vaker niet bekend met de richtlijnen (respectievelijk 29% en 30%, zie ook Bijlage 2).

Figuur 1. Percentage jeugdprofessionals dat de richtlijnen oppervlakkig of grondig heeft doorgelezen, per werkveld (n=1923)

Tabel 3. Resultaten per doelgroep over bekendheid met de richtlijnen

Item	Jeugdprofessionals (n=1927)	Werkgevers (n=244)	Opleiders (n=84)	Ouders/cliënten (n=33)
Ken je deze website: RichtlijnenJeugdhulp.nl				
• Ja	75%	77%	72%	58%
• Nee	25%	23%	28%	42%
In hoeverre ben je op de hoogte van (één van) de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming?				
• Bekend en grondig gelezen	35%	40%	35%	33%
• Bekend en oppervlakkig gelezen	40%	39%	39%	24%
• Bekend en niet gelezen	10%	8%	11%	15%
• Niet bekend	15%	12%	16%	27%
Item	Jeugdprofessionals (n=1438)	Werkgevers (n=194)	Opleiders (n=62)	Ouders/cliënten (n=19)
Van welke richtlijn ben je inhoudelijk het beste op de hoogte? Maximaal 3 aankruisen.				
• Multiprobleemgezinnen	36%	37%	34%	21%
• Samen beslissen over passende hulp	29%	34%	45%	37%
• Problematische gehechtheid	29%	23%	18%	16%
• Kindermishandeling	28%	36%	31%	37%
• Scheiding en problemen jeugdigen	26%	29%	21%	47%
• Ernstige gedragsproblemen	25%	28%	24%	11%
• ADHD	22%	19%	19%	16%
• Uithuisplaatsing	18%	21%	16%	16%
• KOPP	16%	13%	19%	21%
• Crisisplaatsing	14%	25%	7%	11%
• Residentiële jeugdhulp	12%	20%	8%	21%
• Pleegzorg	12%	10%	18%	26%
• Stemmingsproblemen	7%	7%	10%	11%
• Middelengebruik		6%	7%	
• Trauma (in ontwikkeling)	9%	7%	8%	21%
• Seksuele ontwikkeling (in ontwikkeling)	5%	7%	5%	0%
Hoe heb je voor het eerst van de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming gehoord?				
• Internet/social media				58%
• Hulpverleners				5%
• School				5%
• Anders				32%

De respondenten die de richtlijnen hebben gelezen is gevraagd van welke richtlijnen⁵⁶ zij het beste op de hoogte zijn. In Tabel 3 is te zien dat bij alle doelgroepen de richtlijn *Samen beslissen over passende zorg* één van de drie meest bekende richtlijnen was. Ook de richtlijn *Kindermishandeling* was bij alle doelgroepen goed bekend. De richtlijn *Multiprobleemgezinnen* was vooral bij jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders goed bekend; onder jeugdprofessionals was daarnaast de richtlijn *Problematische gehechtheid* goed bekend. De richtlijn *Scheiding en problemen van jeugdigen* was bij ouders/cliënten het meest bekend. Er zijn veel significante verschillen gevonden tussen de werkvelden met betrekking tot de inhoudelijke bekendheid van de verschillende richtlijnen. Deze worden in Bijlage 2 weergegeven. De opvallendste verschillen worden hier gerapporteerd. De richtlijn *Multiprobleemgezinnen* was in vergelijking met de andere werkvelden het vaakst bekend bij jeugdprofessionals uit de (jeugd)gehandicaptenzorg (48%); de richtlijn *Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp* was in vergelijking met andere werkvelden het vaakst bekend bij jeugdprofessionals werkzaam bij een CJG/jeugdgezondheidszorg (54%) en wijkteams (48%). Jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp waren in vergelijking met andere werkvelden het vaakst bekend met de richtlijn *Problematische gehechtheid* (36%). Wat verder opvalt is dat jeugdprofessionals uit de jeugd-GGZ in vergelijking met andere werkvelden het vaakst bekend zijn met de richtlijnen *ADHD* (52%) en *Stemmingsproblemen* (20%). Jeugdprofessionals uit de gecertificeerde instellingen (GI) zijn in vergelijking met de andere werkvelden vaker bekend met de richtlijnen *Uithuisplaatsing* (44%) en *Crisisplaatsing* (23%); de jeugdprofessionals uit wijkteams, CJG, en GI zijn in vergelijking met andere werkvelden vaker bekend met de richtlijn *Scheiding en problemen van jeugdigen* (respectievelijk 48%, 40% en 38%).

Aan ouders/cliënten is daarnaast de vraag voorgelegd hoe ze bekend zijn geraakt met de richtlijnen. Ruim de helft van hen (58%) kende de richtlijnen via internet of social media (Tabel 3). Zes ouders/cliënten hebben 'Anders' ingevuld; zij hebben voor het eerst van de richtlijnen gehoord via hun werk, een website over ouderverstoting, door politieke partijen aan te schrijven of door er zelf aan mee te werken.

Toelichting respondenten. 58 jeugdprofessionals (4%) hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een toelichting te geven over de bekendheid met de richtlijnen. Bijna al deze jeugdprofessionals gaven aan dat er meer aandacht zou mogen komen voor de richtlijnen en/of dat er (te) weinig over wordt gesproken binnen de organisatie. Daarnaast werd enkele keren aangegeven dat het niet voor iedereen duidelijk is wat het nut is van de richtlijnen of hoe ze gebruikt kunnen worden.

Interviews. Acht van de tien geïnterviewde jeugdprofessionals waren bekend met de richtlijnen. Meestal hadden zij via hun werk kennis gemaakt met de richtlijnen: twee middels teamvergaderingen of casuïstiek; één door een bijeenkomst over de SKJ registratie; één via een collega, één via een supervisor en één door een training beroepsethiek. Twee respondenten zijn zelf op zoek gegaan naar de richtlijnen op internet. Op twee respondenten na waren de jeugdprofessionals meteen geïnteresseerd in de richtlijnen. *'Sowieso als ik op zoek ga naar interventies kom ik erop via Google. Vanaf het begin vond ik het supermakkelijk, die kaders. Ik was gelijk enthousiast'*. Een geïnterviewde intern begeleider van een basisschool vond de richtlijnen ook binnen het onderwijs – waar het nog

⁵ De richtlijn Middelengebruik is niet verwerkt in de enquête van jeugdprofessionals en ouders/cliënten dus resultaten ontbreken in de tabel.

⁶ De richtlijnen Trauma en Seksuele ontwikkeling waren nog niet beschikbaar op het moment dat de enquêtes werden ingevuld. De meeste respondenten die aangaven dat ze bekend waren met deze richtlijnen waren niet betrokken bij de ontwikkeling van de richtlijnen en hebben deze richtlijnen daardoor niet in kunnen zien.

bijna niet bekend is – heel nuttig: *‘er is steeds meer problematiek nu met passend onderwijs, goed om daar ook een aantal mensen te hebben die SKJ geregistreerd zijn en met richtlijnen bezig zijn. Richtlijnen zouden wel goed te gebruiken zijn, bijvoorbeeld ADHD, gedragsproblematiek, samen beslissen over passende hulp, scheiding.’*

Twee geïnterviewde jeugdprofessionals waren niet bekend met de richtlijnen. Eén van hen dacht wel dat er informatie over de richtlijnen was verstuurd vanuit het SKJ maar had er geen behoefte aan. Voor deze geïnterviewde was het nut van de richtlijnen niet duidelijk en ze had geen tijd om zich erin te verdiepen; als er een animatiefilmpje zou zijn waarin wordt uitgelegd wat de richtlijnen betekenen in het patiëntencontact, zou ze die wel bekijken. De andere geïnterviewde gaf aan niet op de hoogte te zijn gebracht van de richtlijnen vanuit het SKJ; deze professional had dat wel gewild.

De drie geïnterviewde ouders gaven aan dat jeugdprofessionals (bijna) nooit zelf de richtlijnen ter sprake brachten: *‘Nee, ik heb het zelf bekeken. Zou goed zijn om geïnformeerd te worden’*. Ze vonden dat cliënten te weinig op de hoogte worden gebracht van het bestaan van de richtlijnen.

SAMENVATTING BEKENDHEID RICHTLIJNEN

Ongeveer driekwart van de jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders bleek op de hoogte te zijn van het bestaan van de richtlijnen. Ouders/cliënten waren wat minder vaak bekend met de richtlijnen; toch was ook van hen een meerderheid op de hoogte. De richtlijnen *Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp* en *Kindermishandeling* waren het meest bekend bij de vier doelgroepen. Onder jeugdprofessionals en werkgevers was de richtlijn *Multiprobleemgezinnen* het best bekend. Jeugdprofessionals die gebruik maakten van het toelichtingsveld gaven aan dat er meer aandacht zou mogen komen voor de richtlijnen. Ouders/cliënten waren het vaakst bekend geraakt met de richtlijnen via internet of sociale media en het minst via hun hulpverlener; volgens de geïnterviewde ouders zouden jeugdprofessionals ouders/cliënten vaker mogen informeren over het bestaan van de richtlijnen.

3.2 Gebruik van de richtlijnen

Naast de vragen over de bekendheid van de richtlijnen is de respondenten die bekend waren met de richtlijnen een aantal vragen voorgelegd over het gebruik ervan. In Tabel 4 en 5 zijn per doelgroep de resultaten weergegeven over het gebruik van de richtlijnen, waarbij indien van toepassing een onderscheid wordt gemaakt tussen de respondenten die de richtlijnen wel hebben doorgelezen en de respondenten die de richtlijnen wel kennen maar niet hebben doorgelezen.

Tabel 4. Resultaten per doelgroep over het gebruik van de richtlijnen

Item	Jeugdprofessionals (n=1438)			Werkgevers (n=194)			Opleiders (n=62)			Ouders/cliënten (n=19)		
	eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens
Deze richtlijnen sluiten goed aan bij hoe ik gewend ben om te werken.	67%	22%	11%									
Deze richtlijnen vragen nieuwe kennis en/of vaardigheden van mij.	28%	33%	39%									
Ik vind het tot mijn functie horen om de richtlijnen te gebruiken.	82%	11%	7%	76%	13%	11%	69%	19%	11%			
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹	70%	23%	7%	50%	25%	25%						
Ik vind het tot de functie van de jeugdprofessionals horen om de richtlijnen te gebruiken.				84%	9%	7%						
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹				70%	20%	10%						
Ik vind het belangrijk dat jeugdprofessionals werken met de richtlijnen.										72%	17%	11%
Ik ben zelf gemotiveerd om met de richtlijnen te werken.	75%	16%	9%				71%	15%	15%			
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹	60%	28%	13%									
De richtlijnen helpen mij om samen met mijn cliënten beslissingen te nemen.	53%	35%	13%									
In mijn organisatie is er aandacht geschonken aan de principes van samen beslissen met cliënten en de vaardigheden die daarvoor nodig zijn.				71%	16%	14%						
Is er binnen het curriculum op uw school/opleiding/bij- en nascholing aandacht voor het samen beslissen met cliënten?							77%	7%	16%			
Ik vind deze richtlijnen geschikt voor mijn cliënten.	50%	32%	18%									
Voelde je je volwaardig gesprekspartner in de hulp die je gekregen hebt?										22%	0%	78%

Noot 1. Er zijn 190 jeugdzorgprofessionals en 20 werkgevers die hebben aangegeven de richtlijnen wel te kennen, maar niet te hebben doorgelezen. Hen is wel deze vraag voorgelegd. De resultaten daarvan worden hier apart weergegeven.

Tabel 5. Resultaten jeugdprofessionals en opleiders over de toepassing van de richtlijnen

Item	Wel doorgelezen		Niet doorgelezen	
	n=1438		n=190	
Jeugdprofessionals				
Op welke manier heb je dit/deze richtlijnproduct(en) geraadpleegd? (meerdere antwoorden mogelijk)				
• Casuïstiekbespreking	34%		19%	
• Besproken met cliënt/ouders	16%		10%	
• Besproken met collega	31%		19%	
• Zelfstandig gelezen	61%		21%	
• Anders	4%		2%	
• Niet	9%		34%	
Opleiders	n=62			
Op welke manier heb je de richtlijnen gebruikt?				
• Zelfstandig gelezen	9%			
• Met een collega besproken	11%			
• Verwerkt in een les/training/opdracht	80%			

3.2.1 Aansluiting bij huidige werkwijze en nieuwe kennis en vaardigheden

Aan jeugdprofessionals die de richtlijnen hadden gelezen werd gevraagd of ze de richtlijnen vonden aansluiten bij hun manier van werken en of de richtlijnen nieuwe kennis/vaardigheden vragen. Twee derde van de jeugdprofessionals (67%) vond dat de richtlijnen goed aansluiten bij de manier waarop ze gewend zijn te werken (Tabel 4). Jeugdprofessionals werkzaam binnen zelfstandige praktijken (21%) en binnen de jeugd-GGZ (17%) vonden de richtlijnen vaker niet goed aansluiten bij hoe ze gewend zijn te werken dan jeugdprofessionals uit andere werkvelden (zie ook Bijlage 2). Jeugdprofessionals waren wat meer verdeeld over de vraag of de richtlijnen nieuwe kennis en vaardigheden vragen: sommigen vonden van wel (28%), anderen van niet (39%). Het is mogelijk dat jeugdprofessionals die vonden dat de richtlijnen goed aansluiten bij hun werkwijze ook vonden dat ze genoeg kennis en/of vaardigheden hadden om ermee te kunnen werken. Uit nadere analyse bleek dit niet helemaal zo te zijn: iets minder dan de helft (42%) van de jeugdprofessionals die de richtlijnen goed vonden aansluiten bij hun werkwijze gaf aan dat genoeg kennis en/of vaardigheden te hebben om ermee te kunnen werken. De rest was neutraal (31%) of vond dat er wel nieuwe kennis en/of vaardigheden nodig waren om met de richtlijnen te kunnen werken (27%).

Toelichting respondenten. Door 13 respondenten (<1%) werd gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een toelichting te geven over de mate waarin de richtlijnen aansluiten bij de werkwijze. Acht keer werd vermeld dat de richtlijnen goed aansluiten. Door één zelfstandige praktijkhouder werd vermeld dat de richtlijnen niet van toepassing zijn bij diens werkwijze. Door enkele jeugdprofessionals werd gemeld dat de richtlijnen niet goed aansluiten bij oplossingsgericht werken of reflexintegratie. Over de stelling 'Deze richtlijnen vragen nieuwe kennis en/of vaardigheden van mij' werden twee toelichtingen gegeven. Eén van hen had bij sommige adviezen nieuwe vaardigheden nodig en miste daarbij praktische handvatten. De ander schreef: *'De richtlijnen vragen nieuwe vaardigheden van mij wat betreft het opzoeken van informatie op internet maar bieden me verder vooral meer kennis en informatie.'*

3.2.2 Motivatie voor gebruik richtlijnen

Verder is de respondenten gevraagd hoe gemotiveerd ze zijn om met de richtlijnen te werken. In Tabel 4 is te zien dat ruim 80% van de jeugdprofessionals het tot zijn/haar functie vindt horen om met de richtlijnen te werken. Van de werkgevers en opleiders vond een ruime meerderheid dat het tot zijn/haar functie, en de functie van jeugdprofessionals, hoort om met de richtlijnen te werken. Van de ouders/cliënten vond een meerderheid het van belang dat jeugdprofessionals met de richtlijnen werken. Verder was ongeveer driekwart van de jeugdprofessionals en opleiders gemotiveerd om met de richtlijnen te werken.

Toelichting respondenten. In de toelichting schreven jeugdprofessionals 147 keer (9%) iets met betrekking tot de motivatie voor de richtlijnen. Daarvan gaven 86 jeugdprofessionals aan dat ze wel gemotiveerd zijn maar niet aan de richtlijnen toekomen door een te hoge werkdruk. Verder gaven 42 respondenten (3%) aan dat de drempel om de richtlijnen te lezen hoog is vanwege de hoeveelheid tekst. Daarnaast gaven 17 respondenten (1%) aan dat er teveel regels, methodieken, informatiebronnen, checklists etc. zijn om te gebruiken die onderling niet voldoende met elkaar

samenhangen. Binnen de jeugd-GGZ wordt er gebruik gemaakt van verschillende soorten richtlijnen, en een paar jeugdprofessionals gaven aan dat het niet altijd duidelijk is wanneer welke in te zetten.

Enkele ouders schreven in de toelichting dat het belangrijk is dat jeugdprofessionals zich aan de richtlijnen houden. Sommigen gaven aan dat dit te weinig gebeurt: *'Niemand heeft zich aan de richtlijnen gehouden, de Rvdk én de Gecertificeerde instelling heeft mij en mijn dochter juist in gevaar gebracht'*. Daarnaast waren er een paar ouders/cliënten kritisch over het gebruik van de richtlijnen: *'Daar waar ik positieve ervaringen had, was het omdat men mij als mens zag en niet bezig was met richtlijnen en protocollen.'*

Interviews. De meeste geïnterviewden waren enthousiast over de richtlijnen. Twee van hen zeiden dat het een bepaalde zekerheid geeft, *'dat je weet wat je doet'*. Verder werd genoemd dat het belangrijk is om eenduidig te werken, dat geeft duidelijkheid voor collega's en cliënten. Ook zorgen de richtlijnen voor verdieping en verbreding en kan het structuur bieden bij gesprekken met ouders. Een orthopedagoog werkzaam in de GGZ vertelde dat de richtlijnen hielpen om scherp te zijn op de screening van bepaalde problematieken. Twee geïnterviewden maakten, mede door tijdgebrek, niet veel gebruik van de richtlijnen. Eén van hen, werkzaam in de jeugdbescherming, vond de richtlijnen niet belangrijk omdat de praktijk maatwerk vergt. Wel gaf deze geïnterviewde aan dat de richtlijnen nuttig zijn voor jongere collega's. Doordat zij er zich meer in verdiepen, stellen ze goede, kritische vragen tijdens teamvergaderingen.

Een geïnterviewde die de richtlijnen niet kende, werkzaam binnen de jeugd-GGZ, zei: *'Er komt voldoende info op je af als jeugdzorgmedewerker. Door je eigen instelling word je al constant geschoold. Ik zou geen tijd maken om ook nog richtlijnen te lezen die landelijk zijn opgesteld.'* De andere geïnterviewde die de richtlijnen niet kende was van mening dat de richtlijnen een goed hulpmiddel zou kunnen zijn.

De drie geïnterviewde ouders vonden het belangrijk dat jeugdprofessionals werken met de richtlijnen: *'Het is belangrijk dat de neuzen dezelfde kant op staan, eenheid in hoe mensen behandeld worden.'*

3.2.3 Gebruik richtlijnen met cliënten

Respondenten die de richtlijnen hadden gelezen is een aantal stellingen voorgelegd over het gebruik van de richtlijnen met cliënten. In Tabel 4 (p. 19) is te zien dat ongeveer de helft (53%) van de jeugdprofessionals de richtlijnen helpend vond om samen met cliënten beslissingen te nemen. Ook vond de helft (50%) van de jeugdprofessionals de richtlijnen geschikt voor cliënten. Jeugdprofessionals werkzaam binnen gecertificeerde instellingen vonden de richtlijnen minder vaak geschikt voor cliënten (39%, zie ook Bijlage 2). Er is nagegaan of er overlap zat in de jeugdprofessionals die het eens waren met deze twee stellingen; het bleek dat een ruime meerderheid (68%) van de jeugdprofessionals die vonden dat de richtlijnen helpen bij het nemen van gezamenlijke beslissingen, de richtlijnen ook geschikt vond voor cliënten. Verder gaf de meerderheid van de werkgevers (71%) aan dat er in hun organisatie aandacht wordt geschonken aan de principes van samen beslissen (Tabel 4). Ook was er volgens een meerderheid van de opleiders (77%) aandacht voor het samen beslissen met cliënten in het curriculum op hun school/opleiding/bij- en nascholing. Ruim driekwart van de ouders/cliënten gaf echter aan zich geen volwaardig gesprekspartner te voelen in de ontvangen hulp.

Toelichting respondenten. In de toelichtingen schreven jeugdprofessionals zes keer (<1%) iets over het samen beslissen met cliënten. Twee keer werd vermeld dat de richtlijnen helpen om waar mogelijk samen met cliënten de juiste afwegingen te maken. Een andere professional gaf aan dat hij/zij de

richtlijnen niet gebruikte om samen beslissingen te nemen, maar bijvoorbeeld wel om de vraag van cliënten beter te kunnen beantwoorden. Twee jeugdprofessionals werkzaam bij een gecertificeerde instelling schreven dat gezamenlijke besluitvorming bij jeugdbescherming vaak niet aan de orde is: *‘Wij bepalen dat er hulp in moet om de veiligheid van de kinderen te kunnen garanderen.’*

Verder schreven jeugdprofessionals 86 keer (6%) iets over de geschiktheid van de richtlijnen voor cliënten. Hiervan werd 59 keer vermeld dat de richtlijnen niet geschikt waren voor cliënten, bijvoorbeeld omdat de tekst te moeilijk en te weinig beeldend is voor (l)vb cliënten. Ook schreef een jeugdprofessional dat bepaalde termen zoals multiprobleem-gezin veel kan oproepen bij ouders. Daarnaast werd 24 keer geschreven dat de richtlijnen voor sommige cliënten wel geschikt zijn en voor anderen niet. Uit de toelichting bleek dat het niet voor iedereen duidelijk was of er werd bedoeld of de richtlijnen geschikt zijn om als hulpverlener toe te passen bij cliënten, of dat ze geschikt zijn voor cliënten om zelf of samen met de hulpverlener door te nemen.

Interviews. Van de acht geïnterviewde jeugdprofessionals die de richtlijnen kenden lieten er twee de richtlijnen wel eens aan cliënten zien. Eén van hen gebruikte hiervoor de cliëntversie en de ander maakte gebruik van de versie voor professionals. *‘ik neem beslissingen zoveel mogelijk samen met de cliënten. De richtlijnen helpen daarbij’, ‘Dat je, bijvoorbeeld van ADHD, voorbeelden en kenmerken samen met ouders aanklikt en bespreekt is heel fijn in gesprek, als leidraad.’* Anderen gebruikten de richtlijnen expres niet in het contact met cliënten: *‘Er is een allergie voor theorie, boekenwijsheid. Mensen zeggen ook: niet denken als psycholoog maar als mens.’ ‘Het brengt soms veel spanning met zich mee. Bijvoorbeeld bij het woord jeugdzorg denken mensen met een LVB gelijk dat hun kind wordt afgepakt. Dus dan noem ik dat woord liever niet.’*

Zes geïnterviewde jeugdprofessionals waren bekend met de cliëntversie van de richtlijnen; vijf van hen maakten hier echter geen gebruik van. Redenen hiervoor waren dat ze er niet aan hadden gedacht, ze de richtlijnen te lastig vonden voor ouders met een verstandelijke beperking, of dat ze de cliëntversie (nog) niet goed hadden bekeken. Eén van hen zei dat ze hoger opgeleide gezinnen naar de richtlijnen verwees (niet specifiek naar de cliëntversie), en bij minder talige gezinnen bijvoorbeeld werkkaarten gebruikt. Een ander zei dat ze zelf vertelt wat er in de richtlijn staat, in makkelijkere taal. Degene die wel gebruik maakte van de cliëntversie gaf aan dat ze gezinnen bepaalde stukken meegeeft die van toepassing zijn.

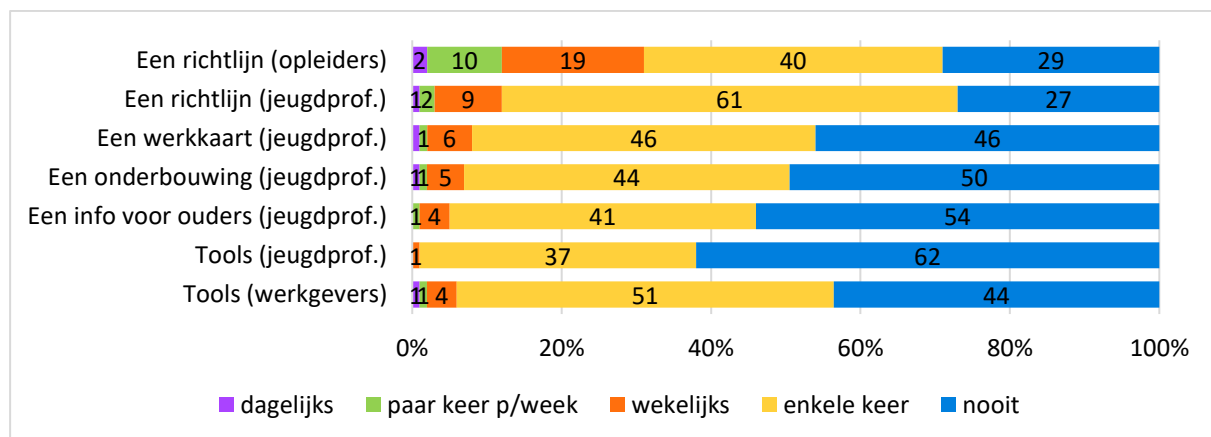
Volgens de drie geïnterviewde ouders zouden de richtlijnen ervoor kunnen zorgen dat ouders zich gehoord voelen en ze kunnen helpen om samen beslissingen te nemen. Ook kan het ouders helpen om beter uit te leggen waarom ze het ergens niet mee eens zijn. De geïnterviewde ouders voelden zich in verschillende mate een gelijkwaardig gesprekspartner. Eén van hen zei hierover: *‘Ik werd niet voor vol aangezien’.* Een andere geïnterviewde zei dat het ligt aan de hulpverlener of ze zich een gelijkwaardig gesprekspartner voelde. De derde geïnterviewde voelde zich bijna altijd een gelijkwaardig gesprekspartner: *‘We zijn altijd meegenomen en hebben uitleg gekregen wat de bedoeling was, de doelstellingen. Hebben we goed over kunnen meedenken’.*

Bij de ontwikkeling van de richtlijnen is een werkgroep van jongeren en ouders, de ‘cliëntentafel’, geformeerd. Leden van de cliëntentafel denken mee over de inhoud en formulering van de richtlijnen. In de interviews is gevraagd naar de bekendheid met de cliëntentafel en de meerwaarde ervan. De cliëntentafel was bekend bij twee van de acht geïnterviewde jeugdprofessionals en twee van de drie geïnterviewde ouders. Na uitleg door de interviewer zagen bijna alle jeugdprofessionals de meerwaarde ervan in, zowel voor cliënten – omdat ze zich dan gehoord voelen – als voor de kwaliteit

van de richtlijnen: 'Zij weten wat ze nodig hebben, wat goed voelt'. 'Het moet samen gedragen worden. Ik vind het goed dat het niet van bovenaf wordt geleid maar de doelgroep serieus genomen wordt en een rol speelt.' De geïnterviewde ouders vonden het alle drie belangrijk dat er door ouders/cliënten wordt meegedacht: 'Je voelt je gehoord', 'Het heeft een meerwaarde omdat ze er met een andere blik naar kijken', 'Ik vind het belangrijk om vanaf het begin aanwezig te zijn.' Wel zouden er volgens één ouder meer jongeren betrokken mogen worden.

3.2.4 Toepassing richtlijnproducten

Jeugdprofessionals en opleiders die bekend waren met de richtlijnen is gevraagd hoe vaak zij de richtlijnproducten raadpleegden in de maand voor het invullen van de enquête. Aan werkgevers is gevraagd of zij wel eens gebruik hadden gemaakt van tools: hulpmiddelen, veelal in samenwerking met professionals en ervaringsdeskundigen ontwikkeld, voor het invoeren van richtlijnen⁷. In Figuur 2 wordt per doelgroep en product de frequentie van gebruik weergegeven. Een ruime meerderheid van de opleiders (71%) maakte minstens een enkele keer gebruik van de richtlijnen; bijna een derde maakte er minstens wekelijks gebruik van⁸. Jeugdprofessionals raadpleegden van alle richtlijnproducten de richtlijnen zelf het vaakst en de tools het minst vaak. Jeugdprofessionals uit gecertificeerde instellingen maakten vaker gebruik van de werkkaarten (5% minstens een paar keer per week) en onderbouwingen (12% wekelijks) dan jeugdprofessionals uit andere werkvelden. Jeugdprofessionals werkzaam bij een CGJ/jeugdgezondheidszorg maakten vaker gebruik van de tools (58% een enkele keer) dan jeugdprofessionals uit andere werkvelden (zie Bijlage 2).

Figuur 2. Frequentie raadplegen van richtlijnproducten afgelopen maand⁹ (n=1438)

De manier waarop jeugdprofessionals en opleiders de richtlijnen hebben geraadpleegd is weergegeven in Tabel 5 (p. 19). Jeugdprofessionals raadpleegden de richtlijnproducten het vaakst door ze zelfstandig te lezen (61%). Jeugdprofessionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen raadpleegden de richtlijnen vaker bij casuïstiekbesprekingen (46%) dan jeugdprofessionals uit andere werkvelden (zie Bijlage 2). Opleiders raadpleegden de richtlijnen het vaakst (80%) door ze te verwerken in een les, training of opdracht.

⁷ De tools zijn te vinden op www.richtlijnenjeugdhulp.nl/tools.

⁸ Het is mogelijk dat opleiders ook andere richtlijnproducten (bijvoorbeeld werkkaarten) beschouwen als richtlijnen.

⁹ Aan jeugdprofessionals en opleiders werd gevraagd naar de frequentie in de afgelopen maand; aan werkgevers is gevraagd of ze wel eens gebruik hebben gemaakt van tools.

Een kanttekening bij de resultaten van jeugdprofessionals en opleiders is dat de antwoorden wellicht niet helemaal representatief zijn voor het daadwerkelijk gebruik van de richtlijnen. De enquête werd in september – net na de zomervakantie – afgenomen. Enkele respondenten gaven in de toelichting aan dat ze in de zomer minder gebruik maakten van de richtlijnen dan normaal gesproken. Ook gaven een paar respondenten aan dat ze de optie ‘maandelijks’ misten bij de vraag naar de frequentie van het gebruik van de richtlijnen.

Verder is het opmerkelijk dat een groot deel (66%) van de jeugdprofessionals die eerder in de enquête hebben aangegeven wel bekend te zijn met de richtlijnen, maar deze nooit te hebben doorgelezen, aangaf wel één van de richtlijnproducten te hebben geraadpleegd in de afgelopen maand. Dat betekent dat ondanks dat de richtlijnen zelf niet doorgelezen worden, de producten blijkbaar wél worden geraadpleegd. 28% gaf zelfs aan de richtlijnen zelf een enkele keer te hebben geraadpleegd. Van de werkgevers die wel bekend zijn met de richtlijnen, maar deze nooit hadden doorgelezen, gaf 15% aan de tools een enkele keer te hebben geraadpleegd.

Toelichting respondenten. In de toelichting schreven 40 jeugdprofessionals (2%) over de manier waarop ze de richtlijnen gebruiken. Vaak werd geschreven over het doel van het gebruik van de richtlijnen: 16 keer werd vermeld dat de richtlijnen gebruikt worden om meer kennis en/of inzicht te verkrijgen, bijvoorbeeld in het geval van twijfel of complexe casussen. Verder werd enkele keren vermeld dat de richtlijnen helpen om de geschikte hulp te bepalen, dat ze houvast bieden bij het bespreken van plannen met gezinnen, dat ze dienen als onderbouwing/verantwoording, als check, of dat ze helpen om structuur te houden. Enkele jeugdprofessionals schreven over de frequentie van het raadplegen: *‘Soms gebruik ik het vaker per week, soms een maand niet. Afhankelijk wat een casus van mij of collega’s vraagt’* (wijkteam), *‘Ik werk de laatste tijd met jeugdbeschermingsgezinnen en bemiddel bij scheidingen en opmaken van ouderschapsplannen, daarom heb ik die richtlijnen bij elke casus nodig’* (zelfstandige).

Over de tools werd in de toelichting door enkele werkgevers geschreven dat ze wel worden gebruikt (4 keer) of juist nog onbekend zijn (1 keer); dat de tools makkelijk zijn in gebruik (2 keer) of ‘niet optimaal’ zijn (1 keer); dat ze worden gebruikt om de kwaliteit te verbeteren (1 keer) en dat er meer tools mogen komen (1 keer). Twee werkgevers schreven over de frequentie van het gebruik van de tools: *‘ik heb de tools regelmatig gebruikt, maar ik gebruik ze niet wekelijks of dagelijks’*, *‘Ik denk maandelijks gebruik te maken van de tools’*.

Vijf opleiders schreven in de toelichting dat ze de richtlijnen hebben geïntegreerd in het opleidingsaanbod of dat ze (indien relevant) aan de richtlijnen refereren in trainingen: *‘Voor mij als trainer refereer ik er van harte aan of kan er over in gesprek als het opkomt in de training’*.

Verder werd door 55 jeugdprofessionals (3%) iets geschreven over de toepasbaarheid van de richtlijnen in de praktijk. Vaak ging het hierbij om de vertaling van de richtlijnen naar specifieke situaties in de praktijk, wat lastig werd gevonden. Ook werd een paar keer genoemd dat het moeilijk is om de richtlijnen toe te passen door een gebrek aan motivatie van cliënten of het gebrek aan vervolglekken. Verder gaf een aantal jeugdprofessionals aan dat de richtlijnen niet makkelijk toe te passen zijn bij specifieke doelgroepen, zoals cliënten met een verstandelijke beperking of cliënten met een niet-westerse achtergrond. Enkele jeugdprofessionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen gaven aan dat de richtlijnen niet goed aansluiten bij het werken in het gedwongen kader.

Interviews. De meeste geïnterviewde jeugdprofessionals maakten gebruik van de richtlijnen door ze zelfstandig te lezen en/of tijdens casuïstiekbesprekingen. Een respondent uit de jeugd-GGZ zei

hierover: *‘Binnen casuïstiek overleg is er tijd en ruimte en kijk je met afstand naar een casus, dan komen richtlijnen naar boven. Door het gebruik van de richtlijnen is er bijvoorbeeld meer aandacht voor de achtergrond van hechtingsproblematiek’*. Een geïnterviewde werkzaam binnen een CJG zei dat het bij casuïstiek minder aan bod komt dan voorheen: *‘De focus is verlegd naar andere methodes, bijvoorbeeld oplossingsgericht werken, waardoor het minder op de richtlijnen ligt*. Een van de geïnterviewden was van mening dat de richtlijnen vaak niet goed toegepast worden, bijvoorbeeld bij terugplaatsing na uithuisplaatsing: *‘Doordat niet de juiste hulp wordt geboden, actie uit wordt gesteld, er te weinig wordt samengewerkt met ouders en te weinig wordt geïnvesteerd in de relatie en samenwerking tussen pleegouders en biologische ouders verstrijkt er teveel tijd waardoor het kind niet meer kan worden teruggeplaatst.’* Volgens de geïnterviewde moet de samenwerking tussen faciliterende instanties worden bevorderd en dienen gemeenten te worden betrokken bij het uitvoeren van de richtlijnen, bijvoorbeeld als het gaat om het beschikbaar stellen van woningen.

Twee van de drie geïnterviewde ouders vonden dat jeugdprofessionals zich te weinig laten leiden door de richtlijnen. Eén van hen, die zowel vrijwillige als verplichte hulpverlening heeft gehad, zei: *‘alleen als het in hun voordeel was’*. De ander, die ook als hulpverlener werkzaam is, dacht dat jeugdprofessionals zich te weinig aan richtlijnen houden door de angstcultuur: *‘de richtlijnen vallen buiten de kaders van wat gemeentes of organisaties van hun medewerkers vragen. Verschillende belangen maken het moeilijk om de richtlijnen uit te voeren. Hoe kan ik iets bieden als je weet dat je maar 50 euro uit mag geven? (...) Ze zijn bang dat ze erop afgerekend worden. En ze laten zich leiden door angst voor tuchtrecht.’*

3.2.5 Gebruik website

Naast de vraag over de bekendheid met de website zijn er in de enquête geen specifieke vragen gesteld over het gebruik van de website. Onderstaande bevindingen komen uit de toelichtingen in de enquête en uit de interviews, waarbij wel specifiek naar het gebruik van de website werd gevraagd.

Toelichting respondenten. In de toelichtingen werd door 40 jeugdprofessionals (2%) iets geschreven over het gebruik van de website, met name wat betreft de vindbaarheid van informatie op de website. 15 van hen vonden de website onoverzichtelijk, 14 vonden het veel zoeken om bij de benodigde informatie te komen, 5 vonden het veel klikwerk. Een paar jeugdprofessionals gaven aan dat een app handig zou zijn; enkele anderen noemden dat een samenvatting of een betere zoekfunctie handig zou zijn. Bij de opleiders werd er in de toelichtingsvelden twee keer genoemd dat de website overzichtelijker zou mogen en één keer dat een beknopte versie van de kern per richtlijn handig zou zijn. Eén werkgever gaf aan dat het fijn zou zijn als alle richtlijnen op dezelfde manier zouden zijn opgebouwd.

Interviews. In de interviews met jeugdprofessionals werd gevraagd met welk doel ze naar de website richtlijnenjeugdhulp.nl gaan. Ze noemden: voor de brede oriëntatie, om bevestiging te krijgen, om informatie te zoeken voor een specifiek probleem, voor mogelijke interventies, oplossingen, voor de werkkaarten, en het verkrijgen van kennis en inzicht. Eén geïnterviewde keek er alleen naar in opdracht van het management, niet uit eigen motivatie.

De meeste geïnterviewde jeugdprofessionals misten niets op de website. Eén deelnemer zei dat de cliëntversies wat duidelijker op de website zouden mogen staan, omdat ze nog niet van het bestaan ervan afwist. Een andere deelnemer miste praktische informatie over gespreksvoering en tips hoe de informatie kan worden gebruikt: *‘Bijvoorbeeld vragen die je kunt gebruiken in gesprek over dat thema,*

of doe dit absoluut niet.' Verder is gevraagd om rapportcijfers te geven voor de website. Gemiddeld gaven geïnterviewden een 7,8 voor de inhoud, een 8,6 voor de vindbaarheid, een 7,4 voor de bruikbaarheid/toepasbaarheid, een 8,4 voor de vormgeving en een 7,9 als totaalscore voor de website. Tips en opmerkingen die werden gegeven zijn: een balk aan de zijkant met hoofdstukken voor minder klikwerk; minder taal voor mensen die anders leren dan door middel van lezen; meer concrete toepassingen; bij een zoekopdracht duidelijker maken wat de meest relevante richtlijn is.

Twee van de drie geïnterviewde ouders maakten gebruik van de website richtlijnenjeugdhulp.nl. Ze konden de informatie vinden waar ze naar op zoek waren. Ze gaven op alle punten (inhoud, vindbaarheid, bruikbaarheid, vormgeving) een cijfer tussen de 7 en de 9, en gaven beiden een 8 als totaalscore. Opmerkingen hierbij waren dat de titels soms moeilijk te begrijpen zijn en dat het soms lastig te gebruiken is voor mensen die niet zo handig zijn met computers, bijvoorbeeld het doorklikken. *'Een boekje is handiger.'*

SAMENVATTING GEBRUIK RICHTLIJNEN

Een ruime meerderheid van de jeugdprofessionals vond dat de richtlijnen aansluiten bij hun werkwijze. Verder vonden de meesten dat het gebruik van de richtlijnen hoort bij hun functie. Ook van de werkgevers en opleiders vond een meerderheid het tot hun functie horen om met de richtlijnen te werken, en van de ouders vond een meerderheid het van belang dat jeugdprofessionals met de richtlijnen werken. Driekwart van de jeugdprofessionals was gemotiveerd om met de richtlijnen te werken. Voordelen van de richtlijnen die werden genoemd door geïnterviewden waren eenduidig werken, duidelijkheid, verdieping, structuur en zekerheid. Een veelgenoemde reden voor het ontbreken van motivatie was een te hoge werkdruk en de grote hoeveelheid tekst. Ongeveer de helft van de jeugdprofessionals vond de richtlijnen helpend om samen met cliënten beslissingen te nemen. De meerderheid van de werkgevers en opleiders gaven aan dat er aandacht is voor samen beslissen in de organisatie of het curriculum. De helft van de jeugdprofessionals vond de richtlijnen geschikt voor cliënten; een aantal jeugdprofessionals gaf aan dat de richtlijnen te lang en/of ingewikkeld zijn voor cliënten om zelf te kunnen lezen. Ruim driekwart van de ouders/cliënten voelde zich geen volwaardig gesprekspartner in de ontvangen hulp. De geïnterviewde ouders dachten dat het laten zien van de richtlijnen zou kunnen helpen om zich meer gehoord te voelen en om beter samen beslissingen te nemen. Verder vonden bijna alle geïnterviewde jeugdprofessionals en alle geïnterviewde ouders het van belang dat ouders en jongeren meedenken over de inhoud en formulering van de richtlijnen.

Van de beschikbare richtlijnproducten maakten jeugdprofessionals het meest gebruik van de richtlijnen en de werkkaarten. Over de manier waarop de richtlijnproducten werden geraadpleegd gaven jeugdprofessionals het vaakst aan dat ze de richtlijnproducten zelfstandig hadden gelezen; het merendeel van de opleiders gaf aan dat ze de richtlijnen verwerkten in een les of training. Verder gaf een aantal jeugdprofessionals aan dat de richtlijnen soms lastig zijn toe te passen in de praktijk.

Over de website gaf een aantal jeugdprofessionals in toelichtingsvelden aan dat ze benodigde informatie niet altijd makkelijk konden vinden. Omdat er niet specifiek naar het gebruik van de website werd gevraagd is het niet duidelijk hoe andere jeugdprofessionals hierover denken. De geïnterviewde jeugdprofessionals en ouders waren overwegend positief over het gebruik van de website.

Tabel 6. Resultaten van jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders over de facilitering van de richtlijnen

	Wel gelezen	Niet gelezen
Jeugdprofessionals	n=1438	n=190
Wanneer zijn de richtlijnen voor het eerst in jouw organisatie geïntroduceerd?		
• (nog) niet	15%	48%
• In de afgelopen zes maanden	7%	10%
• In het afgelopen jaar	18%	17%
• Langer dan een jaar geleden	41%	17%
• Langer dan drie jaar geleden	19%	8%
Op welke wijze is er in jouw team/organisatie aandacht besteed aan de introductie van richtlijnen?		
• Voorlichtingsbijeenkomst (themabijeenkomst)	30%	14%
• Intranetbericht of mailing	26%	24%
• Scholing/training	31%	18%
• Coaching on the job	11%	2%
• Bestaande overlegvormen (casuïstiek/intervisie)	52%	27%
• Anders	7%	6%
• Geen aandacht	7%	23%
Op welke wijze is er in jouw team/organisatie aandacht besteed aan het levendig houden van richtlijnen?		
• Voorlichtingsbijeenkomst (themabijeenkomst)	15%	11%
• Intranetbericht of mailing	15%	16%
• Scholing/training	17%	15%
• Coaching on the job	13%	2%
• Bestaande overlegvormen (casuïstiek/intervisie)	56%	33%
• Anders	6%	4%
• Geen aandacht	15%	29%
In mijn organisatie is/zijn één of meerdere personen aangewezen voor het coördineren van de invoering van de richtlijnen.		
• Ja	30%	15%
• Nee	30%	25%
• Weet niet	40%	60%
Werkgevers	n=194	n=20
• In mijn organisatie is/zijn één of meerdere personen aangewezen voor het coördineren van de invoering van de richtlijnen.		
• Ja	46%	15%
• Nee	36%	60%
• Weet niet	19%	25%

Noot 1. Er zijn 190 jeugd zorgprofessionals en 20 werkgevers die hebben aangegeven de richtlijnen wel te kennen, maar niet te hebben doorgelezen. Hen is wel deze vraag voorgelegd. De resultaten daarvan worden hier apart weergegeven.

Tabel 6 vervolg. Resultaten van jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders over de facilitering van de richtlijnen

Item	Wel gelezen	Niet gelezen
Opleiders	n=62	
Maken de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming onderdeel uit van het curriculum op uw school/opleiding/bij- en nascholing?		
• Ja	66%	
• Nee	21%	
• Weet niet	13%	

Noot 1. Er zijn 190 jeugdzorgprofessionals en 20 werkgevers die hebben aangegeven de richtlijnen wel te kennen, maar niet te hebben doorgelezen. Hen is wel deze vraag voorgelegd. De resultaten daarvan worden hier apart weergegeven.

Tabel 7. Resultaten per doelgroep over de implementatie en ondersteuning binnen het team en de organisatie

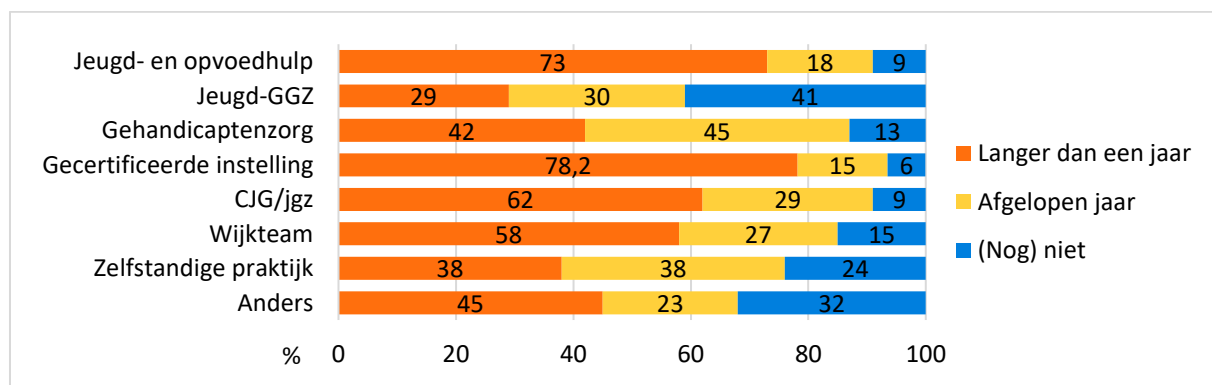
Item	Jeugdprofessionals (n=1438)			Werkgevers (n=194)			Opleiders (n=62)		
	Eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens
Ik denk dat binnen mijn team/organisatie de meeste jeugdprofessionals gemotiveerd zijn om met de richtlijnen te gaan werken.	56%	28%	16%				51%	39%	10%
Ik kan op voldoende hulp of ondersteuning van mijn leidinggevende/manager rekenen mocht ik die nodig hebben bij het gebruik van de richtlijnen.	54%	28%	18%						
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹	48%	33%	19%						
Ik kan op voldoende hulp of ondersteuning van mijn collega's rekenen mocht ik die nodig hebben bij het gebruik van de richtlijnen.	71%	18%	11%						
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹	58%	27%	16%						
Ik help en ondersteun de jeugdprofessionals voldoende bij het gebruik van de richtlijnen, mochten ze dat nodig hebben.				65%	22%	13%			
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹				45%	6%	50%			
Mijn organisatie stelt mij voldoende tijd beschikbaar om de richtlijnen te integreren in mijn dagelijks werk	37%	34%	30%						
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹	28%	43%	28%						
In mijn organisatie stellen we voldoende tijd beschikbaar om de richtlijnen te integreren in het dagelijks werk van de jeugdprofessionals.				34%	33%	34%			
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹				25%	25%	50%			
De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming maken deel uit van de professionele standaard. Het is daarom belangrijk dat studenten er tijdens hun studie kennis mee maken.							94%	2%	5%
De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming maken deel uit van de professionele standaard. Het is daarom belangrijk dat de organisatie dit gebruik faciliteert.				88%	8%	4%			
• Respondenten die de richtlijnen nooit hebben doorgelezen ¹				75%	20%	5%			

3.3 Facilitering van de richtlijnen

Aan de respondenten die bekend zijn met de richtlijnen is een aantal vragen voorgelegd over de facilitering van het gebruik van de richtlijnen: hoe zijn de richtlijnen in de organisatie en het team geïntroduceerd en geïmplementeerd. In Tabel 6 en 7 zijn per doelgroep de resultaten weergegeven over de facilitering van de richtlijnen, waarbij indien van toepassing een onderscheid wordt gemaakt tussen de respondenten die de richtlijnen wel hebben doorgelezen en de respondenten die de richtlijnen wel kennen maar niet hebben doorgelezen.

3.3.1 Introductie richtlijnen in organisatie

Bij de jeugdprofessionals die de richtlijnen hebben gelezen zijn de richtlijnen het vaakst (41%) tussen de één en de drie jaar geleden geïntroduceerd (zie Tabel 6). In Figuur 3 is per werkveld weergegeven wanneer de richtlijnen zijn geïntroduceerd. In de jeugd-GGZ, zelfstandige praktijken en overige werkvelden waren de richtlijnen vaker (nog) niet (respectievelijk 41%, 24% en 32%) of korter geleden geïntroduceerd. In de (jeugd)gehandicaptenzorg en zelfstandige praktijken waren de richtlijnen vaker in het afgelopen jaar geïntroduceerd. Bij jeugd- en opvoedhulp en gecertificeerde instellingen waren de richtlijnen vaker langer dan een jaar geleden geïntroduceerd.

Figuur 3. Introductie richtlijnen per werkveld jeugdprofessionals (n=1423)

Ook is er gekeken of de mate waarin jeugdprofessionals op de hoogte zijn van de richtlijnen (zoals beschreven in paragraaf 3.1 en weergegeven in Tabel 3) samenhangt met de introductie van de richtlijnen binnen de organisatie. In de organisaties van de jeugdprofessionals die de richtlijnen wel kenden maar nog nooit hadden doorgelezen bleken de richtlijnen vaker (nog) niet geïntroduceerd te zijn: bij bijna de helft (48%) van deze jeugdprofessionals waren de richtlijnen nog niet geïntroduceerd in de organisatie (Tabel 6). Uit nadere analyse bleek dat bij jeugdprofessionals die de richtlijnen oppervlakkig hadden doorgelezen, de richtlijnen vaker (29%) in het afgelopen jaar geïntroduceerd zijn. Bij de jeugdprofessionals die aangaven de richtlijnen grondig te hebben doorgelezen, heeft de introductie van de richtlijnen vaker (71%) langer dan een jaar geleden plaatsgevonden (dit is niet in Tabel 6 te zien).

Verder is de respondenten gevraagd op welke wijze er aandacht is besteed aan de introductie van de richtlijnen en het levendig houden ervan. Er bleek tijdens bestaande overlegvormen zoals casuïstiekoverleg/intervisie het meeste aandacht te zijn voor zowel de introductie van de richtlijnen (52%) als voor het levendig houden ervan (56%). Er waren veel verschillen tussen werkvelden wat betreft het introduceren en levendig houden van de richtlijnen (zie Bijlage 2). Zo werd er binnen de

jeugd-GGZ en zelfstandige praktijken in het algemeen minder aandacht besteed aan de introductie van de richtlijnen: binnen de jeugd-GGZ was er minder aandacht voor door middel van voorlichtingsbijeenkomsten (19%), scholingen (20%) en casuïstiekoverleg (38%); bij zelfstandige praktijken was er minder aandacht voor door middel van voorlichtingsbijeenkomsten (1%) en intranetberichten (7%). Bij gecertificeerde instellingen werd door middel van voorlichtingsbijeenkomsten (45%), intranet (33%) en coaching on the job (21%) meer aandacht besteed aan de introductie van de richtlijnen dan in andere werkvelden. Ook was in dit werkveld vaker aandacht voor het *levendig houden* van de richtlijnen door middel van coaching on the job (22%). Binnen CJG's/jeugdgezondheidszorg werden de richtlijnen vaker geïntroduceerd en levendig gehouden door middel van voorlichtingsbijeenkomsten (respectievelijk 48% en 32%); bij jeugd- en opvoedhulp werd vaker gebruik gemaakt van bestaande overlegvormen zoals casuïstiekoverleg om de richtlijnen te introduceren en levendig te houden (respectievelijk 59% en 64%).

Toelichting respondenten. In de toelichtingen schreven 171 jeugdprofessionals (11%) iets over de aandacht voor de richtlijnen binnen de organisatie. Ongeveer evenveel jeugdprofessionals schreven dat er te weinig aandacht was voor de richtlijnen als dat er wel aandacht voor was. Er lijkt veel verschil te zijn in de hoeveelheid aandacht die aan de richtlijnen wordt besteed: soms is er helemaal geen aandacht voor, soms is het wel geïntroduceerd maar wordt het niet levendig gehouden en bij anderen is er juist veel aandacht voor en wordt er om de week of maandelijks een presentatie gegeven over de richtlijnen. Vier jeugdprofessionals benoemden expliciet dat er verschil zit in de hoeveelheid aandacht voor de richtlijnen tussen organisaties, ook binnen hetzelfde werkveld: *'Bij mijn vorige werkgever werd er maandelijks teambreed aandacht aan een richtlijn besteed. Bij mijn huidige werkgever gebeurt dit niet. Beide zijn jeugdzorg'* (jeugd- en opvoedhulp). Verder wordt er 19 keer, vanuit verschillende werkvelden, aangegeven dat er meer aandacht voor de richtlijnen zou mogen komen.

Interviews. De geïnterviewde jeugdprofessionals noemden veel verschillende plekken waarop de richtlijnen beter geïntroduceerd kunnen worden: bij HBO-opleidingen (Social work, Pedagogiek, PABO), stages, vervolgoopleidingen (GZ), verplichte nascholing door beroepsverenigingen, bij gemeenten, in het onderwijs, bij huisartsen en in de jeugdgezondheidszorg. Verder gaf een aantal geïnterviewden aan dat er meer aandacht voor (het juist toepassen van) de richtlijnen zou mogen zijn, en dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de teamleider en collega's onderling ligt.

3.3.2 Implementatie in het team

Aan de respondenten is een aantal stellingen voorgelegd over de implementatie van de richtlijnen en ondersteuning bij het gebruik ervan binnen het team. In Tabel 7 (p. 28) is te zien dat ruim de helft van de jeugdprofessionals (56%) en opleiders (51%) dachten dat de meeste professionals gemotiveerd zijn om met de richtlijnen te werken. Verder valt op dat jeugdprofessionals vaker op steun van hun collega's konden rekenen (71%) dan op steun van hun leidinggevende (54%). Ook vonden werkgevers vaker dat ze jeugdprofessionals voldoende ondersteunden (65%) dan dat jeugdprofessionals zich ondersteund voelden door hun leidinggevende (54%). Professionals werkzaam binnen zelfstandige praktijken waren vaker neutraal over de ondersteuning van hun leidinggevende en hun collega's bij het gebruik van de richtlijnen (zie Bijlage 2). Waarschijnlijk komt dit doordat zij niet altijd een leidinggevende of collega's hebben.

Toelichting respondenten. In de toelichting werd door 21 jeugdprofessionals (1%) iets geschreven over de motivatie van professionals binnen hun organisatie. Er werd acht keer vermeld dat er wel motivatie

is maar dat het gebruik van de richtlijnen er niet van komt. Als reden hiervoor werd vijf keer werkdruk genoemd. Verder werd acht keer vermeld dat er een gebrek aan toewijding is of dat de richtlijnen niet genoeg leven in de organisatie. Enkele andere jeugdprofessionals schreven dat collega's wel gemotiveerd zijn, bijvoorbeeld: *'Bij onze inhoudelijke dagen bieden we workshops over de richtlijnen. Deze worden met veel enthousiasme ontvangen en gevraagd om vervolg te geven op deze manier'*.

Interviews. Drie geïnterviewden die bekend waren met de richtlijnen gaven aan dat collega's wel gemotiveerd waren om met de richtlijnen te werken; vier gaven aan van niet en één was eens noch oneens. Een geïnterviewde die aangaf dat collega's gemotiveerd zijn zei bijvoorbeeld: *'Ze hebben wel een open houding om zich te ontwikkelen'*. Een gedragswetenschapper zei: *'De theoretische kennis is beknopt samengevat, dit is helpend voor meerdere professionals. Ook de werkkaarten zijn handig voor collega's om te gebruiken'*. Geïnterviewden die aangaven dat collega's niet gemotiveerd waren zeiden: *'ze hebben geen zin en zijn druk. De richtlijnen zijn ook lang. Met name de oudere mensen met meer ervaring denken het al te snappen'; 'Het wordt soms als veel ervaren. Het ligt vooral aan te weinig tijd. Ik denk ook dat je het een paar keer ervaren moet hebben om te ervaren wat het op kan leveren'; 'Niet veel mensen in het team zeggen: kijk eens in de richtlijn'*. De geïnterviewde die eens noch oneens had ingevuld bij de vraag naar de motivatie in het team, zei: *'Bij collega's die werken met gezinnen wordt er op een andere manier mee omgegaan, meer gemakzucht. Als ik kijk naar ons kleine team dat meer gericht is op jeugd dan is die motivatie er absoluut en ook breed gedragen.'*

3.3.3 Implementatie binnen de organisatie

Aan de respondenten zijn eveneens een aantal stellingen voorgelegd over de implementatie van de richtlijnen in de organisatie. In Tabel 7 (p. 28) is te zien dat zowel jeugdprofessionals als werkgevers verdeeld waren over de tijd die beschikbaar is om de richtlijnen te integreren in het dagelijks werk. Uit de vergelijking tussen werkvelden bleek dat zelfstandigen vaker neutraal waren over de beschikbare tijd.

Aan jeugdprofessionals en werkgevers werd tevens gevraagd of er coördinatie is op de invoering van de richtlijnen. Van degenen die de richtlijnen hadden gelezen gaf een derde van de jeugdprofessionals en bijna de helft van de werkgevers (46%) aan dat er coördinatie is op de invoering van de richtlijnen (Tabel 6). Uit de toelichtingen beschreven in paragraaf 3.3.1. bleek dat de implementatie van de richtlijnen op verschillende manieren wordt vormgegeven, en dat er bij sommige organisaties veel aandacht is voor de richtlijnen en bij andere minder. Wat betreft de coördinatie van de invoering van de richtlijnen werden er ook veel verschillen gevonden tussen werkvelden (zie Bijlage 2). Zo gaven professionals uit CJG's/jeugdgezondheidszorg vaker aan dat er wél coördinatie was (51%); binnen de jeugd-GGZ, zelfstandige praktijken en overige werkvelden was er vaker géén coördinatie (respectievelijk 43%, 56% en 42%). Professionals uit gecertificeerde instellingen gaven vaker aan dat ze niet wisten of er coördinatie was op de invoering van de richtlijnen (52%).

Verder vond een grote meerderheid van de werkgevers (88%) het van belang dat de organisatie het gebruik van de richtlijnen faciliteert (Tabel 7). Ook opleiders zagen de richtlijnen als onderdeel van de professionele standaard: bijna iedereen (94%) vond het belangrijk dat studenten er tijdens hun studie kennis mee maken. Daarnaast gaf een ruime meerderheid van de opleiders (66%) aan dat de richtlijnen onderdeel uitmaken van het curriculum (Tabel 6, p. 28).

Toelichting respondenten. Over de beschikbare tijd schreven zeven werkgevers in de toelichting dat dit een knelpunt is voor het gebruik van de richtlijnen: *'Ik merk in de praktijk dat het werk in zo'n hoog*

tempo gedaan moet worden, dat het toch (ondanks die handige werkkaarten) niet lukt de richtlijnen erbij te pakken'. Ook jeugdprofessionals gaven in de toelichtingsvelden aan dat er weinig tijd is om de richtlijnen te gebruiken (zie ook paragraaf 3.2.2).

Verder werd door 34 jeugdprofessionals (2%) een toelichting gegeven over de coördinatie van de invoering van de richtlijnen. 11 keer werd genoemd dat gedragswetenschappers hier een rol in hebben; drie keer werd geschreven dat een werkgroep zich bezighoudt met de implementatie. Vier professionals gaven aan dat coördinatie ontbreekt door de kleinschaligheid van de organisatie.

Een aantal opleiders gaf een toelichting bij de vraag of de richtlijnen onderdeel uitmaken van het curriculum. Vijf opleiders gaven aan dat de richtlijnen een vast onderdeel vormden in hun scholing. Bij een andere opleider komen de richtlijnen alleen aan bod wanneer het relevant is: *'Als trainer ga ik er van uit dat de deelnemer de richtlijnen kent en weet toe te passen waar nodig. Op die manier zal het mogelijk naar voren komen in een training, wanneer het relevant is bij een casus.'*

Interviews. Over de coördinatie van de invoering van de richtlijnen zeiden vier geïnterviewden dat er in hun organisatie geen coördinatie is, maar dat het wel belangrijk is dat iemand ervoor zorgt dat de richtlijnen onder de aandacht blijven. Twee anderen zeiden dat de gedragswetenschapper een rol heeft in de implementatie van de richtlijnen.

SAMENVATTING FACILITERING RICHTLIJNEN

De richtlijnen zijn volgens jeugdprofessionals het vaakst tussen de één en de drie jaar geleden geïntroduceerd. In de jeugd-GGZ, zelfstandige praktijken en overige werkvelden waren de richtlijnen vaker (nog) niet of korter geleden geïntroduceerd; in de jeugd- en opvoedhulp en gecertificeerde instellingen waren de richtlijnen vaker langer dan een jaar geleden geïntroduceerd. De introductie van de richtlijnen bleek samen te hangen met de mate waarin jeugdprofessionals ermee bekend waren: hoe langer geleden de introductie had plaatsgevonden, hoe beter jeugdprofessionals ermee bekend waren. Binnen bestaande overlegvormen (casuïstiek, intervisie) was de meeste aandacht voor de introductie en het levendig houden van de richtlijnen. Binnen de jeugd-GGZ en zelfstandige praktijken was er minder aandacht voor de introductie van de richtlijnen. Uit de toelichtingen blijkt dat het per organisatie verschilt hoeveel aandacht er wordt besteed aan de richtlijnen; dit bleek ook uit de antwoorden op de vraag naar eventuele coördinatie op de invoering van de richtlijnen. De geïnterviewde jeugdprofessionals noemden plekken waar de richtlijnen beter kunnen worden geïntroduceerd: in het onderwijs, bij gemeenten, bij huisartsen en in de jeugdgezondheidszorg. Opleiders vonden het bijna allemaal belangrijk dat studenten tijdens hun studie kennismaken met de richtlijnen. Een meerderheid van de opleiders gaf aan dat de richtlijnen onderdeel uitmaakten van het curriculum.

Ruim de helft van de jeugdprofessionals en de helft van de opleiders schatten in dat de meeste jeugdprofessionals in hun organisatie gemotiveerd waren om met de richtlijnen te werken; ze schatten dus in dat collega's minder gemotiveerd zijn dan zichzelf. Jeugdprofessionals konden vaker op steun van hun collega's rekenen dan op steun van hun leidinggevende. Daarnaast vonden werkgevers vaker dat ze jeugdprofessionals voldoende ondersteunden dan dat jeugdprofessionals zich ondersteund voelden door hun leidinggevende. Een grote meerderheid van de werkgevers vond het belangrijk dat de organisatie het gebruik van de richtlijnen faciliteert. Over de beschikbare tijd waren jeugdprofessionals en werkgevers verdeeld; in de toelichtingsvelden gaf een aantal van hen aan dat er door de hoge werkdruk (te) weinig tijd is om de richtlijnen te gebruiken.

4. Vergelijking met resultaten uit 2016

In 2016 is er een evaluatie uitgevoerd naar de voortgang van de verspreiding en implementatie van de richtlijnen. Een aantal vragen over de bekendheid en het gebruik van de richtlijnen die in 2016 in de enquête zijn opgenomen, zijn in 2019 opnieuw voorgelegd aan respondenten en kunnen dus met elkaar worden vergeleken. Wel zijn er een aantal verschillen in de onderzoeksgroepen: de enquête werd in 2016 405 keer ingevuld, waarvan 329 keer door jeugdprofessionals. In 2019 was de respons veel hoger: de enquête werd in totaal 2288 keer ingevuld, waarvan 1927 keer door jeugdprofessionals. Ook is de enquête in 2019 relatief vaker ingevuld door jeugdprofessionals uit andere werkvelden dan de jeugd- en opvoedhulp: in 2016 was 64% van de jeugdprofessionals werkzaam binnen de jeugd- en opvoedhulp; in 2019 was dit 32%. Om de resultaten beter vergelijkbaar te maken zijn resultaten van professionals werkzaam in de werkvelden die in 2016 het meest voorkwamen, namelijk jeugd- en opvoedhulp en de gecertificeerde instellingen, geselecteerd en zijn de resultaten per werkveld met elkaar vergeleken.

4.1 Vergelijking resultaten jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp

In Tabel 8 worden de resultaten uit 2016 en 2019 weergegeven van de jeugdprofessionals werkzaam binnen de jeugd- en opvoedhulp. In 2019 waren er iets meer jeugdprofessionals bekend met de website richtlijnenjeugdhulp.nl; dit verschil is echter niet significant. Het aantal jeugdprofessionals dat niet bekend was met de richtlijnen is gelijk gebleven (8%). In 2016 waren er meer jeugdprofessionals die de richtlijnen wel kenden maar nooit hadden doorgelezen (15%) dan in 2019 (8%), en minder mensen die de richtlijnen grondig hadden doorgelezen (30%) dan in 2019 (42%).

Tabel 8. *Versillen tussen resultaten van 2016 (n=210) en 2019 (n=616), jeugd- en opvoedhulp*

Items over bekendheid richtlijnen ¹	2016			2019		
Ken je deze website: richtlijnenjeugdhulp.nl						
• Ja	78%			84%		
• Nee	22%			16%		
In hoeverre ben je op de hoogte van (één van) de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming?						
• Ik ken de richtlijnen niet	8%			8%		
• Ik ken de richtlijnen wel, maar heb er nog niet één doorgelezen	15%*			8%		
• Ik ken de richtlijnen en heb er één of meerdere oppervlakkig doorgelezen	47%			42%		
• Ik ken de richtlijnen en heb er één of meerdere grondig doorgelezen	30%*			42%		
Items over gebruik richtlijnen ¹	eens	neutraal	oneens	eens	neutraal	oneens
Deze richtlijnen sluiten goed aan bij hoe ik gewend ben om te werken	82%	16%	3%*	72%	20%	8%
Deze richtlijnen vragen nieuwe kennis en/of vaardigheden van mij	29%	36%	35%	27%	34%	39%
Ik vind het tot mijn functie horen om de richtlijnen te gebruiken	92%	8%	0%**	82%	11%	7%
Ik ben zelf als professional gemotiveerd om met de richtlijnen te gaan werken	87%	11%	3%**	73%	17%	10%

Noot 1. Per item is een chikwadraattoets uitgevoerd. De verdelingen die significant afwijken ($p < .05$) zijn hier weergegeven. Van de cellen in de kruistabel (item * antwoordcategorie) die zorgen voor de afwijkende verdeling (met als criterium gestandaardiseerde residuen van < -2 of > 2) worden hier de percentages dikgedrukt weergegeven; * $p < .01$ ** $p < .001$.

Wat betreft het gebruik van de richtlijnen lijkt er in 2019 een grotere groep jeugdprofessionals kritisch op de richtlijnen. In 2016 vonden jeugdprofessionals minder vaak dat de richtlijnen niet goed aansluiten bij hoe ze gewend waren om te werken¹⁰ (3%) dan in 2019 (8%), vonden ze het minder vaak niet tot hun functie horen om met de richtlijnen te werken (0%) dan in 2019 (7%) en waren ze minder vaak ongemotiveerd om met de richtlijnen te werken (3%) dan in 2019 (10%). Jeugdprofessionals dachten in beide jaren ongeveer hetzelfde over de nieuwe kennis en/of vaardigheden die de richtlijnen van hen vragen. De antwoorden van de respondenten die eens of neutraal waren met de stellingen zijn stabiel over beide jaren. De gevonden verschillen bij de groep die oneens was worden wellicht veroorzaakt door de kleine steekproef uit 2016, waarbij er nauwelijks respondenten waren die kritisch waren over de richtlijnen. Mogelijk schetsen de resultaten uit 2019 een reëler beeld van de houding van jeugdprofessionals ten opzichte van de richtlijnen.

Aanvullend is apart voor HBO-geschoolde en WO-geschoolde jeugdprofessionals onderzocht of de motivatie om te werken met de richtlijnen verschilde, omdat er in 2016 in verhouding significant meer WO-geschoolde professionals (35%) in de onderzoeksgroep zaten dan in 2019 (21%) ($p < .001$). Hieruit bleek dat het verschil in motivatie alleen gold voor HBO-geschoolde jeugdprofessionals: in 2016 waren zij minder vaak ongemotiveerd om met de richtlijnen te gaan werken (4%) dan in 2019 (11%) ($p < .01$). Bij WO-geschoolde jeugdprofessionals was er geen significant verschil in motivatie, al waren er in 2019 ook meer WO-geschoolde jeugdprofessionals niet gemotiveerd (7%) dan in 2016 (1%).

4.2 Vergelijking resultaten jeugdprofessionals uit gecertificeerde instellingen

In Tabel 9 worden de resultaten uit 2016 en 2019 weergegeven van jeugdprofessionals werkzaam binnen de gecertificeerde instellingen. De resultaten uit 2019 verschillen op de meeste onderzochte vragen niet significant met de resultaten uit 2016, wat laat zien dat de bekendheid met richtlijnen en de houding ten opzichte van richtlijnen stabiel zijn. Het enige verschil heeft betrekking op de bekendheid: in 2016 hadden professionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen de richtlijnen in verhouding vaker oppervlakkig gelezen (65%) dan in 2019 (39%). Het aantal jeugdprofessionals dat niet bekend was met de richtlijnen, de richtlijnen nooit had doorgelezen en het aantal dat de richtlijnen grondig had doorgelezen waren in 2019 groter dan in 2016. Daarnaast waren jeugdprofessionals in 2019 iets minder bekend met de website richtlijnenjeugdhulp.nl dan in 2016. Deze verschillen zijn echter niet significant.

Wat betreft het gebruik van de richtlijnen waren er geen significante verschillen tussen beide jaren. Toch zit er wel een trend in de resultaten: in 2019 lijken wat meer jeugdprofessionals kritisch op de richtlijnen betreft de aansluiting op de werkwijze, of het gebruik van de richtlijnen hoort bij de functie en de motivatie om met de richtlijnen te werken (zie Tabel 9). Over de mate waarin de richtlijnen nieuwe kennis en/of vaardigheden vragen waren jeugdprofessionals in 2019 wat neutraler (33%) dan in 2016 (23%).

¹⁰ Er zit een nuanceverschil in de vraagstelling: in 2016 ging het om één richtlijn waar men het beste van op de hoogte was; in 2019 ging het om maximaal drie richtlijnen.

Tabel 9. Verschillen tussen resultaten van 2016 (n=52) en 2019 (n=235), gecertificeerde instellingen

Items over bekendheid richtlijnen ¹	2016			2019		
Ken je deze website: richtlijnenjeugdhulp.nl						
• Ja	92%			87%		
• Nee	8%			13%		
In hoeverre ben je op de hoogte van (één van) de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming?						
• Ik ken de richtlijnen niet	0%			6%		
• Ik ken de richtlijnen wel, maar heb er nog niet één doorgelezen	4%			7%		
• Ik ken de richtlijnen en heb er één of meerdere oppervlakkig doorgelezen	65%*			39%		
• Ik ken de richtlijnen en heb er één of meerdere grondig doorgelezen	31%			48%		
Deze richtlijnen sluiten goed aan bij hoe ik gewend ben om te werken	79%	14%	8%	67%	22%	11%
Deze richtlijnen vragen nieuwe kennis en/of vaardigheden van mij	25%	23%	52%	23%	33%	44%
Ik vind het tot mijn functie horen om de richtlijnen te gebruiken	89%	12%	0%	78%	14%	8%
Ik ben zelf als professional gemotiveerd om met de richtlijnen te gaan werken	81%	17%	2%	72%	16%	11%

Noot 1. Per item is een chikwadraattoets uitgevoerd. De verdelingen die significant afwijken ($p < .05$) zijn hier weergegeven. Van de cellen in de kruistabel (item * antwoordcategorie) die zorgen voor de afwijkende verdeling (met als criterium gestandaardiseerde residuen van < -2 of > 2) worden hier de percentages dikgedrukt weergegeven; * $p < .01$ ** $p < .001$.

SAMENVATTING VERGELIJKING MET RESULTATEN 2016

De resultaten van jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp en gecertificeerde instellingen uit 2019 zijn op een aantal vragen vergeleken met de resultaten uit het evaluatieonderzoek uit 2016. De resultaten in 2019 verschillen op veel vragen niet significant met de resultaten uit 2016: de bekendheid met richtlijnen en de houding ten opzichte van richtlijnen zijn overwegend stabiel.

Bij een aantal antwoordcategorieën werden wel significante verschillen gevonden. Zo hadden jeugdprofessionals uit de jeugd- en opvoedhulp de richtlijnen in 2016 minder vaak grondig doorgelezen. Daarnaast waren jeugdprofessionals in 2016 minder vaak kritisch op de richtlijnen wat betreft het aansluiten op de werkwijze en of het gebruik van de richtlijnen tot hun functie hoort. Ook waren HBO-geschoolde jeugdprofessionals in 2016 minder vaak ongemotiveerd om met de richtlijnen te werken.

Bij jeugdprofessionals werkzaam binnen gecertificeerde instellingen zijn de meeste resultaten in 2019 gelijk gebleven ten opzichte van 2016. Het enige verschil heeft betrekking op de bekendheid: in 2016 hadden professionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen de richtlijnen in verhouding vaker oppervlakkig gelezen. Verder dachten ze ongeveer hetzelfde over de mate waarin de richtlijnen nieuwe kennis en/of vaardigheden vragen, en vond het merendeel van de jeugdprofessionals in beide jaren dat de richtlijnen aansluiten bij hun werkwijze en dat het tot hun functie hoort om met de richtlijnen te werken. Ook bleef het merendeel gemotiveerd om met de richtlijnen te werken. Wel waren jeugdprofessionals uit dit werkveld in 2019 wat vaker kritisch over de richtlijnen dan in 2016.

5. Wensen

In de enquête werd gevraagd naar de wensen die respondenten hadden omtrent de richtlijnen. In Tabel 10 is weergegeven welke thema's jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders aandroegen bij de vraag: *'Als jij het onderwerp van een nieuwe richtlijn zou mogen kiezen, welke zou dat dan zijn?'*. Onder jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders bleek er met name behoefte te zijn aan richtlijnen over autisme en (lichte) verstandelijke beperkingen. Ouders/cliënten hadden het meest behoefte aan een richtlijn over waarheidsvinding.

Tabel 10. *Thema's nieuwe richtlijn, aantal keer dat thema is genoemd per doelgroep en in totaal.*

Thema nieuwe richtlijn	Jeugd-professionals (n=1927)	Werkgevers (n=244)	Opleiders (n=84)	Ouders/cliënten (n=33)	Totaal (n=2288)
Autisme spectrum stoornis	188	14	8		210
(Lichte) verstandelijke beperking	89	12	6		107
Cultuursensitief werken en vluchtelingen	51	6	3		60
(Vecht)scheidingen	46	2	2		50
Samenwerking ketenpartners	25	7	1	4	37
Onderwijs (schoolverzuim, passend onderwijs)	24	5	1		30
18-/18+	20	2	1		23
Hoogbegaafdheid	20	0	0		20
Waarheidsvinding	2	0	0	6	8
Samenwerking met gezinnen	7	2	1	4	14

Verder was er ruimte voor opmerkingen, suggesties of andere wensen; 21% van de jeugdprofessionals, 21% van de werkgevers, 12% van de opleiders en 45% van de ouders/cliënten maakten hier gebruik van. Deels ging het over de behoefte aan de hierboven beschreven thema's voor nieuwe richtlijnen of over onderwerpen die eerder in de enquête ook naar voren zijn gekomen. Verder werd door jeugdprofessionals 45 keer (2%), 5 werkgevers (2%), 1 opleider (1%) en 1 ouder/cliënt (3%) iets positiefs vermeld over de richtlijnen. Jeugdprofessionals schreven bijvoorbeeld: *'Ik vind de richtlijnen heel erg prettig. Hulpverlening volgens de beste kennis die we tot nu toe hebben. De richtlijnen zijn overzichtelijk (maar wel uitgebreid) en leesbaar'*, *'Bedankt voor de manier waarop er samengewerkt wordt met de hulpverleners en de mensen in de zorg'*.

Jeugdprofessionals gaven 42 keer aan dat de richtlijnen erg uitgebreid zijn: *'Veel hulpverleners zijn doeners, hen dan vragen een aantal van deze richtlijnen door te lezen is daarom niet haalbaar. Een nog kortere versie voor hulpverleners met de állerbelangrijkste aspecten (10 pagina's) zou passender zijn. Voor gedragswetenschappers en beleidsadviseurs is de langere versie zeker ook bruikbaar.'* Ook drie opleiders vonden dat er te veel informatie in de richtlijnen staat en het overzichtelijker zou mogen worden weergegeven. Eén jeugdprofessional, een opleider en een ouder vonden daarnaast dat de richtlijnen eenvoudiger zouden mogen worden beschreven.

Acht jeugdprofessionals gaven aan behoefte te hebben aan meer concrete handvatten: *'Er is geen conclusie over hoe te handelen. Dat mis ik soms'*, *'voorbeelden erbij zouden helpen'*. Over de toepassing van de richtlijnen schreef een aantal jeugdprofessionals dat er ruimte moet blijven om te kijken wat het beste bij een gezin past: *'out of the box oplossingen zoeken blijft belangrijk'*.

Enkele respondenten (jeugdprofessionals en opleiders) gaven aan dat er in de richtlijnen teveel wordt aangestuurd op diagnostiek. Ook vonden drie respondenten de richtlijnen teveel probleemgericht. Drie jeugdprofessionals hadden opmerkingen over interventies: één van hen miste een uitgever en jaartal; een ander zou per interventie willen weten of ze passend zijn voor ambulante zorg, behandelgroep, school of gezin, en de derde had behoefte aan een productomschrijving om gericht naar alternatieven te kunnen zoeken. Daarnaast vroegen enkele werkgevers om integratie van de richtlijnen onderling. Een paar jeugdprofessionals waren op zoek naar de integratie van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming met de richtlijnen van JGZ of GGZ.

Verder gaven 14 jeugdprofessionals aan dat ze graag trainingen zouden willen volgen om te leren om de richtlijnen goed te gebruiken. Ook een online training werd een keer genoemd. Daarnaast hadden enkele professionals behoefte aan handvatten voor de implementatie van de richtlijnen in de organisatie, en aan tips en tools over hoe de richtlijnen onder de aandacht kunnen worden gehouden.

SAMENVATTING WENSEN

Jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders gaven het vaakst aan dat zij behoefte hadden aan een nieuwe richtlijn over autisme; ook werd het thema (lichte) verstandelijke beperking vaak genoemd als onderwerp voor een nieuwe richtlijn. Ouders/cliënten hadden het meest behoefte aan een richtlijn over waarheidsvinding. Verder werden er een aantal tips gegeven over bestaande richtlijnen. Zo vond een aantal jeugdprofessionals de richtlijnen erg uitgebreid; door een hoge werkdruk komen ze vaak niet toe aan het lezen van veel tekst. Voor hen zou een verkorte versie van de richtlijnen handig zijn. Daarnaast gaf een aantal jeugdprofessionals aan dat er meer concrete handvatten in de richtlijnen zouden mogen staan zodat ze beter toepasbaar zijn in de praktijk. Sommige jeugdprofessionals hadden behoefte aan scholing om de richtlijnen goed te kunnen gebruiken.

6. Conclusie en discussie

6.1 Conclusies

Dit evaluatieonderzoek richtte zich op de vraag hoe jeugdprofessionals denken over het gebruik van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Uit de enquête bleek dat een meerderheid van jeugdprofessionals, werkgevers, opleiders en ouders/cliënten op de hoogte waren van het bestaan van de richtlijnen. Respondenten van de verschillende doelgroepen vonden het bij hun functie of de functie van jeugdprofessionals horen om te werken met de richtlijnen. Jeugdprofessionals waren over het algemeen positief over het gebruik van de richtlijnen: een ruime meerderheid vond de richtlijnen aansluiten bij hun werkwijze en was gemotiveerd om met de richtlijnen te werken. Een knelpunt bij het gebruik van de richtlijnen was een te hoge werkdruk: slechts een derde van de jeugdprofessionals en werkgevers vonden dat er voldoende tijd was om de richtlijnen te integreren in het dagelijks werk. Volgens werkgevers en opleiders was er aandacht voor samen beslissen met cliënten in de organisatie en in het curriculum; de helft van de jeugdprofessionals gaf aan dat de richtlijnen helpen om samen beslissingen te nemen. Jeugdprofessionals maakten van de beschikbare richtlijnproducten het meest gebruik van de richtlijnen zelf en van de werkkaarten, en raadpleegden deze het vaakst door ze zelfstandig te lezen. Jeugdprofessionals bleken beter bekend met de richtlijnen naarmate ze langer geleden in de organisatie waren geïntroduceerd. Een meerderheid van de jeugdprofessionals kon rekenen op steun van de leidinggevende en collega's. De hoeveelheid aandacht die aan de richtlijnen wordt besteed leek wisselend per organisatie; ook lijkt er ongeveer even vaak wel als geen coördinatie te zijn op de invoering van de richtlijnen.

Bij de vergelijking tussen werkvelden viel op dat de richtlijnen in de jeugd-GGZ en zelfstandige praktijken minder bekend waren en dat jeugdprofessionals uit deze werkvelden de richtlijnen minder goed vonden aansluiten bij hun werkwijze. Ook waren de richtlijnen in deze werkvelden vaker niet of korter geleden geïntroduceerd en was er minder vaak coördinatie op de invoering van de richtlijnen. In de jeugd- en opvoedhulp, gecertificeerde instellingen en CJG/jeugdgezondheidszorg was er over het algemeen meer aandacht voor de richtlijnen.

De resultaten uit 2019 verschillen op veel vragen niet significant met de resultaten uit 2016, wat laat zien dat de bekendheid met richtlijnen en de houding ten opzichte van richtlijnen niet veel zijn veranderd. Wel zijn er een aantal verschillen gevonden, met name bij jeugdprofessionals werkzaam binnen de jeugd- en opvoedhulp. In 2016 hadden deze jeugdprofessionals de richtlijnen minder vaak grondig en vaker niet doorgelezen. Daarnaast waren jeugdprofessionals in 2016 minder vaak kritisch op de richtlijnen wat betreft het aansluiten op de werkwijze en of het gebruik van de richtlijnen tot hun functie hoort. Ook waren HBO-geschoolde jeugdprofessionals in 2016 minder vaak ongemotiveerd om met de richtlijnen te werken. Bij jeugdprofessionals werkzaam binnen gecertificeerde instellingen zijn de meeste resultaten in 2019 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2016. Het enige verschil heeft betrekking op de bekendheid: in 2016 hadden professionals werkzaam bij gecertificeerde instellingen de richtlijnen in verhouding vaker oppervlakkig gelezen.

Tot slot zijn er uit dit onderzoek een aantal wensen naar voren gekomen. Jeugdprofessionals, werkgevers en opleiders hadden het meest behoefte aan een nieuwe richtlijn over autisme of (lichte) verstandelijke beperkingen. Verder bleek er behoefte aan een verkorte versie van de richtlijnen en meer concrete handvatten om de richtlijnen in de praktijk te kunnen brengen.

6.2 Beperkingen evaluatie

Bias

Het huidige onderzoek biedt inzicht in de bekendheid, het gebruik, de facilitering en de wensen rondom de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. Er zijn echter ook enkele kanttekeningen te plaatsen bij de resultaten van dit rapport. Hoewel het aantal respondenten van de onderzoeksgroep jeugdprofessionals voldoende was om te kunnen stellen dat de resultaten betrouwbaar zijn en een juiste afspiegeling vormen van de mening van de totale populatie, kunnen we geen uitspraken doen over de representativiteit van de uiteindelijke onderzoeksgroep. Het was niet mogelijk om de kenmerken van de onderzoeksgroep (steekproef) te vergelijken met de kenmerken van de populatie; deze laatste gegevens zijn niet beschikbaar. Daarnaast moet er altijd rekening gehouden worden met een selectiebias. De wijze waarop mensen benaderd zijn voor deelname aan de enquête is indirect. Deelnemers werden via een nieuwsbrief en/of via een mailing vanuit de beroepsvereniging uitgenodigd om de enquête in te vullen. De kans is aanwezig dat de enquête vooral werd ingevuld door mensen die bekend zijn met de richtlijnen en daar positief over zijn. Om de selectiebias te verkleinen is in het huidige onderzoek de link in een wat algemener bericht verspreid, waarmee we getracht hebben ieders aandacht te trekken om de enquête in te vullen, ook indien men niet zo bekend is met de richtlijnen. Om de respons op de enquête te verhogen, is er een beloning aan gekoppeld: mensen konden kans maken op een bol.com bon ter waarde van 25,-. Omdat in dit rapport niet enkel positieve resultaten rondom het gebruik van de richtlijnen naar voren komen, kan wel gesteld worden dat we ook mensen die minder enthousiast zijn over de richtlijnen hebben bereikt. We denken daarom toch dat de steekproef in voldoende mate een betrouwbaar beeld geeft van de mening van de totale populatie.

Op basis van de berekening van de benodigde steekproefgrootte (zie paragraaf 2.1.4) kan met terugwerkende kracht gesteld worden dat de steekproef in 2016 minder betrouwbaar was dan de steekproef in 2019. De kans dat er in de steekproef 2016 een licht positieve bias is opgetreden (mensen die enthousiast zijn over de richtlijnen, vullen de enquête eerder in) is daarmee iets groter dan in 2019. Het is mogelijk dat de gevonden verschillen in resultaten uit 2016 en 2019 kunnen worden verklaard door de grotere selectiebias in 2016. De resultaten uit 2019 zouden dan een reëler beeld schetsen van de houding van jeugdprofessionals ten opzichte van de richtlijnen. Vervolgonderzoek zou hier meer duidelijkheid over kunnen geven.

In vervolgonderzoek zou overwogen kunnen worden om een volledige representatieve steekproef samen te stellen door middel van stratificatie op vooraf vastgestelde parameters. Vervolgens moeten deze personen gericht persoonlijk benaderd worden. Hoewel dit wel een tijdrovende en wellicht kostbare procedure is, is dat de enige manier om verzekerd te zijn van representativiteit en selectiebias uit te sluiten.

Inconsequenties

Verder zijn er een aantal inconsequenties gevonden in de resultaten van jeugdprofessionals. Zo waren de richtlijnen *Seksuele ontwikkeling* en *Trauma* beide in ontwikkeling en nog niet algemeen beschikbaar in 2019. Toch gaven een aantal jeugdprofessionals — die niet betrokken waren bij de ontwikkeling van de richtlijnen — aan dat ze deze richtlijnen hadden gelezen: 64 jeugdprofessionals gaven aan dat ze op de hoogte waren van de richtlijn *Seksuele ontwikkeling*, en 121 jeugdprofessionals van de richtlijn *Trauma*. Mogelijk hebben zij de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming met andere

richtlijnen over deze thema's verward. Vanwege het grote aantal ingevulde enquêtes zal het effect van inconsequente antwoorden gering zijn; er valt echter niet met zekerheid te zeggen hoeveel respondenten deze richtlijnen verwarden met andere richtlijnen of documenten over dezelfde onderwerpen. Daarnaast bleken er een paar jeugdprofessionals inconsequent te hebben geantwoord over de mate waarin zij bekend waren met de richtlijnen. Zes jeugdprofessionals die in de enquête aangaven dat ze de richtlijnen wel kenden maar nooit hadden doorgelezen, gaven later in de enquête aan dat ze de richtlijnen in de afgelopen maand hadden geraadpleegd door ze zelfstandig te lezen. Omdat het hierbij gaat om een zeer gering aantal respondenten (<0,01%), zal dit nauwelijks effect hebben gehad op de resultaten.

Verder ging een aantal vragen over het raadplegen van de richtlijnproducten in de 'afgelopen maand'. Doordat de enquête in september, net na de zomer, werd afgenomen kan het zijn dat de resultaten niet representatief zijn voor het raadplegen van de richtlijnproducten gedurende de rest van het jaar. Daarnaast leek de vraag of de richtlijnen geschikt zijn voor cliënten verschillend te worden geïnterpreteerd: het was niet voor iedereen duidelijk of er werd bedoeld of de richtlijnen geschikt zijn om als hulpverlener toe te passen bij cliënten (bijvoorbeeld wel of niet geschikt voor cliënten met een verstandelijke beperking), of dat ze geschikt zijn voor cliënten om zelfstandig (of samen) door te nemen.

Suggesties voor vervolgonderzoek

Er zijn enkele verbeterpunten te benoemen voor een eventueel vervolgonderzoek. Ten eerste is het aan te bevelen om de richtlijnen die nog in ontwikkeling zijn niet in de enquête te benoemen. Dit om te voorkomen dat respondenten het idee krijgen dat die richtlijnen al beschikbaar zijn en dat ze die ook al hebben doorgelezen. In het verlengde daarvan is het aan te bevelen om bij een vervolgonderzoek van te voren een aantal criteria vast te stellen om te bepalen welke enquêtes worden meegenomen in het onderzoek. De enquêtes van de respondenten die inconsequente antwoorden gaven zouden er dan bijvoorbeeld uit kunnen worden gelaten. Verder zijn er een aantal vragen in de enquête van 2019 net iets anders geformuleerd dan in 2016. Dat maakt vergelijking tussen 2016 en 2019 wat lastiger, dit kan invloed hebben op de gepresenteerde uitkomsten in Hoofdstuk 5. Als er bij een vervolgonderzoek een vergelijking wordt gemaakt met resultaten uit 2019 is het van belang om dezelfde formulering als in 2019 aan te houden, zodat hetzelfde wordt gemeten. Verder kan de enquête bij een vervolgonderzoek in verband met de zomervakantie beter in een andere maand dan september worden afgenomen, of er kan bijvoorbeeld worden gevraagd naar het gemiddelde gebruik per maand in plaats van de afgelopen maand. Ook kan de optie 'maandelijks' worden toegevoegd bij de vraag naar de frequentie van het raadplegen van de richtlijnproducten. De vragen over de frequentie van het gebruik van de richtlijnen zijn verschillend gesteld aan jeugdprofessionals, opleiders en werkgevers; als deze vragen gelijk worden getrokken zijn ze onderling beter vergelijkbaar. De vraag of de richtlijnen geschikt zijn voor cliënten werd verschillend geïnterpreteerd; in vervolgonderzoek is het aan te bevelen om deze vraag anders te formuleren. Daarnaast miste er bij de vragen over de facilitering vanuit de organisatie, bijvoorbeeld de ondersteuning van leidinggevende of collega's, een optie 'niet van toepassing' voor de jeugdprofessionals werkzaam in zelfstandige praktijken. Verder waren er veel missende antwoorden bij de vraag waarbij per richtlijnproduct een antwoord kon worden gegeven (nooit-dagelijks). Het is aannemelijk dat respondenten alleen een deelvraag beantwoordden wanneer ze het betreffende product geraadpleegd hadden en dat ze de deelvragen van de niet door hen geraadpleegde producten niet beantwoordden, maar dat is niet met

zekerheid te zeggen. Wellicht kan in een volgende enquête duidelijker worden gemaakt dat er een antwoord per product kan worden gegeven.

Tot slot valt op dat de enquête relatief weinig is ingevuld door ouders/cliënten. Mogelijk heeft de enquête de doelgroep ouders/cliënten onvoldoende bereikt. De verspreiding van de enquête onder deze doelgroep is via cliëntvertegenwoordigers gegaan; het is niet duidelijk hoeveel ouders/cliënten daarmee uiteindelijk bereikt zijn. Vanuit de cliëntentafel, die het NJI organiseert, werd geopperd dat de enquête mogelijk niet voldoende aansloot bij de doelgroep. Zestien ouders/cliënten hebben de enquête wel geopend, maar zijn voortijdig gestopt en hebben de enquête niet ingestuurd. Daarnaast hebben 2468 personen¹¹ de enquête geopend maar de vraag naar de doelgroep niet beantwoord, waardoor het niet mogelijk is te achterhalen hoeveel hiervan ouders/cliënten waren. De ouders/cliënten die aan dit onderzoek hebben deelgenomen hebben de enquête bijna allemaal volledig ingevuld, wat impliceert dat de vragen uit de enquête bij deze respondenten wel aansloten. In een vervolgonderzoek zou de enquête vooraf voorgelegd kunnen worden aan de cliëntentafel, zodat aansluiting bij de doelgroep beter gewaarborgd is. Tevens zou hen gevraagd kunnen worden mee te denken hoe de doelgroep ouders/cliënten nog beter bereikt kan worden.

¹¹ Berekend op basis van unieke IP-adressen; in totaal zijn er 3758 invulpogingen gedaan zonder antwoord op de vraag naar doelgroep.

Bijlage 1

Overzicht van enquêtevragen per doelgroep en aantal respondenten

Item	Jeugdprof. n (groep respondenten)	Werkgevers n (groep respondenten)	Opleiders n (groep respondenten)	Clënten n (groep respondenten)
Bekendheid				
Ken je deze website: RichtlijnenJeugdhulp.nl	1927 (allen)	244 (allen)	84 (allen)	33 (allen)
In hoeverre ben je op de hoogte van (één van) de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming?	1927 (allen)	244 (allen)	84 (allen)	33 (allen)
Van welke richtlijn ben je inhoudelijk het beste op de hoogte? Max 3 aankruisen	1438 (wel gelezen)	194 (wel gelezen)	62 (wel gelezen)	19 (wel gelezen)
Hoe heb je voor het eerst van de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming gehoord?				19 (wel gelezen)
Mogelijkheid tot toelichting over bovenstaande vragen.	1438 (wel gelezen)	194 (wel gelezen)	62 (wel gelezen)	19 (wel gelezen)
Gebruik				
Deze richtlijnen sluiten goed aan bij hoe ik gewend ben om te werken.	1438 (wel gelezen)			
Deze richtlijnen vragen nieuwe kennis en/of vaardigheden van mij.	1438 (wel gelezen)			
Ik vind het tot mijn functie horen om de richtlijnen te gebruiken.	1628 (bekend met richtlijnen)	214 (bekend met richtlijnen)	71 (bekend met richtlijnen)	
Ik vind het tot de functie van de jeugdprofessionals in mijn organisatie horen om de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming te gebruiken.		214 (bekend met richtlijnen)		
Ik vind het belangrijk dat jeugdprofessionals werken met de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming				24 (bekend met richtlijnen)
Ik ben zelf als professional gemotiveerd om met de richtlijnen te gaan werken.	1628 (bekend met richtlijnen)		71 (bekend met richtlijnen)	
De richtlijnen helpen mij om samen met mijn cliënten beslissingen te nemen	1438 (wel gelezen)			
In mijn organisatie is er aandacht geschonken aan de principes van samen beslissen met cliënten en de vaardigheden die daarvoor nodig zijn		214 (bekend met richtlijnen)		
Is er binnen het curriculum op uw school/opleiding/bij- en nascholing aandacht voor het samen beslissen met cliënten?			71 (bekend met richtlijnen)	
Ik vind deze richtlijnen geschikt voor mijn cliënten.	1438 (wel gelezen)			
Voelde je je volwaardig gesprekspartner in de hulp die je gekregen hebt?				24 (bekend met richtlijnen)
Mogelijkheid tot toelichting over bovenstaande vragen.	1628 (bekend met richtlijnen)			
Hoe vaak heb je de afgelopen maand de volgende richtlijnproducten geraadpleegd?	1628 (bekend met richtlijnen)			
Hoe vaak heb je de afgelopen maand één of meer richtlijnen gebruikt?			71 (bekend met richtlijnen)	

Item	Jeugdprof. n (groep respondenten)	Werkgevers n (groep respondenten)	Opleiders n (groep respondenten)	Cliënten n (groep respondenten)
Op welke manier heb je dit/deze richtlijnproduct(en) geraadpleegd? (meerdere antwoorden mogelijk)	1628 (bekend met richtlijnen)			
Op welke manier heb je de richtlijnen gebruikt?			71 (bekend met richtlijnen)	
Er zijn tools ontwikkeld om het gebruik en de implementatie van de richtlijnen binnen organisaties te stimuleren en ondersteunen. Heb je wel eens gebruik gemaakt van deze tools?	1628 (bekend met richtlijnen)	214 (bekend met richtlijnen)		
Mogelijkheid tot toelichting over bovenstaande vragen.	1628 (bekend met richtlijnen)	214 (bekend met richtlijnen)	71 (bekend met richtlijnen)	24 (bekend met richtlijnen)
Facilitering				
Wanneer zijn de richtlijnen voor het eerst in jouw organisatie geïntroduceerd?	1628 (bekend met richtlijnen)			
Op welke wijze is er in jouw team/organisatie aandacht besteed aan de introductie van richtlijnen? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk	1628 (bekend met richtlijnen)			
Op welke wijze wordt er in jouw team/organisatie aandacht besteed aan het levendig houden van de richtlijnen? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.	1628 (bekend met richtlijnen)			
Ik denk dat binnen mijn team/organisatie de meeste jeugdprofessionals gemotiveerd zijn om met de richtlijnen te gaan werken.	1628 (bekend met richtlijnen)		71 (bekend met richtlijnen)	
Ik kan op voldoende hulp of ondersteuning van mijn leidinggevende/manager rekenen mocht ik die nodig hebben bij het gebruik van de richtlijnen.	1628 (bekend met richtlijnen)			
Ik help en ondersteun de jeugdprofessionals voldoende bij het gebruik van de richtlijnen, mochten ze dat nodig hebben.		214 (bekend met richtlijnen)		
Ik kan op voldoende hulp of ondersteuning van mijn collega's rekenen mocht ik die nodig hebben bij het gebruik van de richtlijnen.	1628 (bekend met richtlijnen)			
Mijn organisatie stelt mij voldoende tijd beschikbaar om de richtlijnen te integreren in mijn dagelijks werk.	1628 (bekend met richtlijnen)			
In mijn organisatie stellen we voldoende tijd beschikbaar om de richtlijnen te integreren in het dagelijks werk van de jeugdprofessionals.		214 (bekend met richtlijnen)		
In mijn organisatie is / zijn één of meerdere personen aangewezen voor het coördineren van de invoering van de richtlijnen.	1628 (bekend met richtlijnen)	214 (bekend met richtlijnen)		
Maken de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming onderdeel uit van het curriculum op uw school/opleiding/bij- en nascholing?			71 (bekend met richtlijnen)	
De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming maken deel uit van de professionele standaard. Het is daarom belangrijk dat studenten er tijdens hun studie kennis mee maken.			71 (bekend met richtlijnen)	
De Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming maken deel uit van de professionele standaard. Het is daarom belangrijk dat de organisatie dit gebruik faciliteert.		214 (bekend met richtlijnen)		
Mogelijkheid tot toelichting over bovenstaande vragen.	1628 (bekend met richtlijnen)			
Wensen/opmerkingen				
Als jij het onderwerp van een nieuwe richtlijn zou mogen kiezen, welke zou dat dan zijn?	1927 (allen)	244 (allen)	84 (allen)	33 (allen)
Heb je nog andere opmerkingen, suggesties, wensen over de richtlijnen die je graag met ons wil delen?	1927 (allen)	244 (allen)	84 (allen)	33 (allen)
Mogelijkheid tot toelichting over bovenstaande vragen.	1927 (allen)	244 (allen)	84 (allen)	33 (allen)

Bijlage 2

Vergelijking vragen jeugdprofessionals binnen werkveld

	Werkveld							Totaal ² (n=1915)	Sig. ³
	Jeugd- en opvoedhulp (n=616)	Jeugd- GGZ (n=206)	(jeugd)- gehandicaptenzorg (n=202)	GI (n=235)	CJG/jgz (n=80)	Wijkteam (n=243)	Zelfstandige praktijk (n=152)		
Alle respondenten									
Bekend met richtlijnen ²									***
• Niet bekend	8%	29%	23%	6%		10%	30%	25%	14%
• Niet gelezen		15%							10%
• Oppervlakkig									40%
• Grondig	42%	19%		48%			22%		36%
• Totaal									100%
Richtlijnen wel gelezen	(n=515)	(n=117)	(n=135)	(n=204)	(n=65)	(n=191)	(n=84)	(n=119)	(n=1430)
Bekend met website									
• Ja									92%
• Nee		15%					25%		8%
• Totaal									100%
Van welke richtlijn het beste op de hoogte									
• Multiprobleemgezinnen		21%	48%						36%
• Samen beslissen		18%		20%	54%	48%			29%
• Problematische gehechtheid	36%					14%			29%
• Kindermishandeling	22%								28%
• Scheiding	20%	12%	10%	38%	40%	48%			26%
• Ernstige gedragsproblemen				18%		18%			26%
• ADHD		52%	14%	8%			35%		22%
• Uithuisplaatsing	14%	9%	10%	44%					18%
• Crisisplaatsing	10%			23%		22%			14%
• Residentiële jeugdhulp	16%					4%	4%		12%
• Pleegzorg	15%		5%						12%
• Stemningsproblemen		20%							7%
• Trauma (io)		15%				5%			9%
Richtlijnen sluiten aan bij werkwijze									
• Eens									67%
• Neutraal									22%
• Oneens		17%					21%		11%
• Totaal									100%

Alle respondenten	Werkveld						Totaal ² (n=1915)	Sig. ³		
	Jeugd- en opvoedhulp (n=616)	Jeugd- GGZ (n=206)	(jeugd)-gehandicaptenzorg (n=202)	GI (n=235)	CJG/jgz (n=80)	Wijkteam (n=243)			Zelfstandige praktijk (n=152)	Anders ¹ (n=181)
Geschikt voor cliënten									***	
• Eens				39%				50%		
• Neutraal								32%		
• Oneens				28%				18%		
• Totaal								100%		
Hoe vaak werkkaart geraadpleegd									**	
• Dagelijks				2%				1%		
• Paar keer per week				3%				1%		
• Wekelijks								7%		
• Een enkele keer								46%		
• Nooit								46%		
• Totaal								100%		
Hoe vaak onderbouwing geraadpleegd									*	
• Dagelijks								1%		
• Paar keer per week								1%		
• Wekelijks				12%				5%		
• Een enkele keer								44%		
• Nooit		63%		40%				50%		
• Totaal								100%		
Hoe vaak tools geraadpleegd									**	
• Dagelijks								0%		
• Paar keer per week		2%						0%		
• Wekelijks								1%		
• Een enkele keer					58%			37%		
• Nooit					42%			62%		
• Totaal								100%		
Op welke manier richtlijnproducten geraadpleegd										
• Casuïstiekbespreking				46%				19%	34%	***
Wanneer geïntroduceerd									***	
• (nog) niet	9%	41%		6%			24%	32%	15%	
• Afgelopen jaar	18%		45%	15%			38%		25%	
• Langer dan een jaar	73%	29%	42%	78%			38%	45%	60%	
• Totaal									100%	

Alle respondenten	Werkveld					Totaal ² (n=1915)	Sig. ³			
	Jeugd- en opvoedhulp (n=616)	Jeugd- GGZ (n=206)	(jeugd)-gehandicaptenzorg (n=202)	GI (n=235)	CJG/jgz (n=80)			Wijkteam (n=243)	Zelfstandige praktijk (n=152)	Anders ¹ (n=181)
Op welke wijze aandacht aan introductie										
• Voorlichtingsbijeenkomst		19%		45%	48%		1%		30%	***
• Intranetbericht				33%		16%	7%		26%	***
• Scholing/training		20%							31%	*
• Coaching on the job				21%					11%	***
• Casuïstiek/intervisie	59%	38%						39%	52%	***
Op welke wijze aandacht aan levendig houden										
• Voorlichtingsbijeenkomst					32%		2%		15%	***
• Intranetbericht						9%			15%	*
• Coaching on the job				22%					13%	**
• Casuïstiek/intervisie	64%							41%	57%	***
Coördinatie op invoering										***
• Ja		19%	20%		51%				30%	
• Nee	24%	43%		21%	12%		56%	42%	30%	
• Weet niet				52%			11%		40%	
• Totaal									100%	
Voldoende hulp leidinggevende										***
• Eens							24%		54%	
• Neutraal	23%						65%		28%	
• Oneens									18%	
• Totaal									100%	
Voldoende hulp collega's										***
• Eens									71%	
• Neutraal							41%		18%	
• Oneens							2%		11%	
• Totaal									100%	
Voldoende tijd beschikbaar										**
• Eens									37%	
• Neutraal							50%		34%	
• Oneens							12%		30%	
• Totaal									100%	

Noot 1. Bij de vraag 'Ik ben werkzaam bij:' konden jeugdprofessionals ook voor de categorie 'anders' kiezen. De resultaten van deze jeugdprofessionals worden in deze kolom weergegeven.

Noot 2. In het totaal zijn resultaten vanuit alle werkvelden behalve verslavingszorg meegenomen. Dit werkveld is vanwege het lage aantal enquêtes niet meegenomen in deze analyses.

Noot 3. Per item is een chikwadraattoets uitgevoerd. De verdelingen die significant afwijken ($p < .05$) zijn hier weergegeven. Van de cellen in de kruistabel (werkveld * antwoordcategorie) die zorgen voor de afwijkende verdeling (met als criterium gestandaardiseerde residuen van < -2 of > 2) worden hier de percentages weergegeven in groen (vaker) en rood (minder vaak).

* $p < .05$; ** $p < .01$ *** $p < .001$.

Bijlage 3

Topiclijst interviews jeugdprofessionals bekend met richtlijnen

1. Je hebt eerder de enquête ingevuld (waarvoor dank) en aangegeven open te staan voor een interview. Wat is je motivatie om deel te nemen aan:
 - a. de enquête en
 - b. dit interview?
2. Heb je in 2016 ook meegedaan aan het evaluatieonderzoek over de richtlijnen?
3. Wat vind je voorafgaand aan het interview belangrijk om ons mee te geven wat betreft de richtlijnen?
4. Hoe ben je bekend geraakt met de richtlijnen? (*bijv. wat maakte dat je op de website ging kijken/op internet zocht*)
 - via collega
 - rechtstreeks via website richtlijnen
 - via Internet anders <zoekmachine, NJi, beroepsvereniging>
 - anders, nl

Indien betrokken bij ontwikkeling richtlijnen (anders doorgaan naar vraag 6):

5. Je hebt aangegeven dat je betrokken bent geweest bij de ontwikkeling van de Richtlijnen.
 - a. Bij welke richtlijn(en) ben je betrokken geweest?
 - b. Op welke wijze ben je betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze richtlijn(en)?
 - proefinvoering van één van de richtlijnen,
 - deelname aan werkgroep/klankbordgroep,
 - commentaar geven op conceptversies van de richtlijnen.
 - aanjager richtlijnen in organisatie
 - anders, namelijk:
 - c. Hoe kijk je terug op dit proces? Wat vond je positief en waar heb je nog tips?
 - d. Is je betrokkenheid bij de ontwikkeling van invloed geweest op je huidige handelen? Leg uit?
6. Hoe belangrijk zijn de richtlijnen voor jou in je professionele handelen?
Doorvraag: Leveren de richtlijnen in jouw ogen een bijdrage aan vakmanschap van jeugdprofessionals? Heeft het werken met de richtlijnen gevolgen voor jullie werkwijze?
7. *Doorgaan op vr 19:* in de enquête gaf je aan dat de meeste professionals (*wel/niet*) gemotiveerd zijn om met de richtlijnen te werken. Kun je daar iets meer over vertellen?
8. Zou er in jouw ogen meer of minder aandacht moeten komen voor de richtlijnen?
 - a. Op welk niveau?
 - b. Op welke manier?

- c. Wie zijn hier verantwoordelijk voor?
9. *Doorgaan op vr 13 enquête*: Heb je ondersteuningwensen als het gaat om de richtlijnen? Wat heb je nodig, van wie? Hoe belangrijk is dit voor je?
- a. Organisatie (*check vr 24*): Welke aandacht wordt er aan besteed? Is er coordinatie op dit thema (*neem antwoord vr 27 mee*)? Vind je dit voldoende of zou dit meer/minder moeten zijn? Hoe zou dit er uit moeten zien?
- b. Team (*check vr 22 en 25*): Uitkomst vanuit de enquête wijst uit dat richtlijnen het vaakst een plek hebben in causuistiekoverleggen. Herken je dit? Kun je dit verklaren? Zie je nog andere kansen?
- c. Individueel (*check vr 26*): Heb/krijg je voldoende tijd om de richtlijnen te integreren in je dagelijks werk? Zou je er meer tijd voor willen hebben? Hoe zou dit gecreeerd kunnen worden? Is het reeel er meer tijd voor te nemen, waarom wel/niet?
10. Hoe lang wordt er binnen jouw organisatie met de richtlijnen gewerkt? Is er al iets veranderd binnen de organisatie als gevolg van het gebruik van de richtlijnen? *Bijvoorbeeld ander zorgaanbod, betere samenwerking met school/ouders.*
11. Zien cliënten dat jullie met de richtlijnen werken? Zo ja, hoe?
12. *Doorgaan op vr 12 enquête*: Zou je iets kunnen vertellen over de manier waarop de richtlijnen (al dan niet) helpen om samen met de client beslissingen te nemen?
13. Indien niet genoemd bij 8-10: Ben je bekend met de clientversies van de richtlijnen? Heb je hier al mee gewerkt in contact met cliënten? Zo nee, waarom niet, leg uit. Zo ja, wat is je ervaring hiermee?
14. Ben je bekend met het feit dat de cliëntentafel een vaste plek heeft binnen de ontwikkeling van richtlijnen? *Zo nee: kort vertellen wat de cliëntentafel is. Zo ja: Welke waarde hecht je hieraan?*
15. De richtlijnen zijn er niet altijd geweest. Sinds de beroepsregistratie voor professionals werkzaam in de jeugdhulp en jeugdbescherming van kracht werd, is gestart met de ontwikkeling en vervolgens implementatie van richtlijnen. Zie je plekken waar de richtlijnen nog beter geïntroduceerd zouden kunnen worden? *Bij doorvragen eventueel voorbeelden noemen: stage, opleiding, intervisie.*

Website

Dan zou ik nu graag nog een aantal vragen willen stellen over de website richtlijnenjeugdhulp.nl.

16. (*antwoord op vraag 3 interview en vr 29 enquête benutten*): Maak je gebruik van de website richtlijnen?
- *Zo ja*: met welk doel ga je naar deze website? (*om kennis/informatie te verkrijgen (→ welke kennis? Wetenschappelijk, implementatie, good practices), of omdat het erbij hoort/moet/is geïnstrueerd*). Kun je aangeven hoe vaak en waarvoor je de website met name benut?
 - *Zo nee*: kun je dat toelichten?
17. *Indien er gebruik wordt gemaakt van de website*: Mis je nog zaken/informatie op de website en zo ja, wat?
18. Welk cijfer geef je de website als het gaat om: (*doorvragen waar het cijfer voor staat*)
- a. de inhoud (dus de kennis en informatie die geboden wordt)

- b. de vindbaarheid van onderwerpen waar je naar zoekt
 - c. de bruikbaarheid/toepasbaarheid van de informatie
 - d. de vormgeving/aantrekkelijkheid
 - e. totaalscore website
19. Tot slot: ben je bekend met de 3 jaarlijkse netwerkbijeenkomst richtlijnen voor aanjagers?
20. We zijn aan het einde gekomen van dit interview. Zijn er nog dingen die je belangrijk vindt om aan ons mee te geven?

Topiclijst interviews jeugdprofessionals niet bekend met richtlijnen

1. Je hebt eerder de enquête ingevuld (waarvoor dank) en aangegeven open te staan voor een interview. Wat is je motivatie om deel te nemen aan
 - a. de enquête?
 - b. dit interview?
2. Je hebt aangegeven dat je niet bekend bent met de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, klopt dat?
3. Kun je iets vertellen over je werk en je functie. *(Denk aan zaken als: voor welke doelgroep werkt de professional, wat zijn veel voorkomende werkzaamheden, is de professional m.n. uitvoerend, ondersteunend of..., samenwerking met andere collega's of meer individueel)*
4. In de enquête heb je ingevuld dat je wel/niet SKJ geregistreerd bent. Waarom wel/ niet? Hoe kijk je aan tegen de beroepsregistratie en verband met de richtlijnen? Wat betekent de beroepsregistratie voor jou?
5. Hoe komt het denk je dat je niet bekend bent met/geen gebruik maakt van de richtlijnen? *(doorvragen en erachter proberen te komen of het een bewuste keuze is om geen gebruik te maken van de richtlijnen)*
6. *Belangrijkste punten uit vraag 3 samenvatten en doorvragen of de professional ziet of en waar de richtlijnen een plek zouden kunnen hebben in de werkzaamheden.*
7. Wat vind je er van dat er richtlijnen zijn ontwikkeld?
8. Hoe kijk je aan tegen het doel waarvoor ze zijn ontwikkeld?
9. Zou er in jouw ogen meer of minder aandacht moeten komen voor de richtlijnen?
 - a. Op welk niveau?
 - b. Op welke manier?
 - c. Wie zijn hier verantwoordelijk voor? *(doorvragen: zou het helpen als er één of meerdere mensen in je organisatie verantwoordelijk zouden zijn voor het onder de aandacht brengen van de richtlijnen?)*
10. Wat vind je er van dat wordt gesteld dat de verantwoordelijkheid voor gebruik bij de professional zelf ligt?
11. Zou je meer willen weten over, en/of gebruik willen maken van de richtlijnen?

Zo ja:

- a. Waar ben je met name in geïnteresseerd?
- b. Hoe kom je op dit moment aan deze informatie?
- c. Hoe zou je willen worden geïnformeerd over de richtlijnen?
- d. Zie je ook de meerwaarde van een cliëntversie? (*eventueel uitleggen wat dit is*)
- e. Wat heb je nodig om je te verdiepen in/gebruik te maken van de richtlijnen?

Zo nee: heb je nog andere wensen/vragen omtrent dit onderwerp aan je organisatie of aan het Programma Richtlijnen?

12. We zijn aan het einde gekomen van dit interview. Zijn er nog dingen die je belangrijk vindt om aan ons mee te geven?

Topiclijst interviews ouders

1. U heeft eerder de enquête ingevuld (waarvoor dank) en aangegeven open te staan voor een interview. Wat is je motivaite om deel te nemen aan
 - a. de enquête?
 - b. dit interview?
2. Wat vindt u voorafgaand aan het interview belangrijk om ons mee te geven wat betreft de richtlijnen?
3. U heeft aangegeven hulp te ontvangen. Ontvang u en/of uw kind op dit moment hulp? Gaat dit om hulp waar u zelf om gevraagd heeft of gaat hem om meer gedwongen hulp?
4. Bent u betrokken geweest bij de ontwikkeling van de Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming?
 - ja
 - nee

Indien ja: U geeft aan dat u betrokken bent geweest bij de ontwikkeling van de Richtlijnen.

- a. Bij welke richtlijn(en) bent u betrokken geweest?
 - b. Op welke wijze bent u betrokken geweest bij de ontwikkeling van deze richtlijn(en)?
 - deelname aan de cliëntentafel
 - commentaar geven op conceptversies van de richtlijnen
 - anders, namelijk:
 - c. Hoe kijkt u terug op dit proces? Wat vond u positief en waar heeft u nog tips?
5. Hoe bent u bekend geraakt met de richtlijnen? (*vr 9 enquête benutten. Doorvragen, bijv. wat maakte dat u op de website ging kijken/op internet zocht*)
 - via hulpverlener
 - rechtstreeks via website richtlijnen
 - via Internet anders <zoekmachine, NJi, beroepsvereniging>
 - anders, nl

6. Is het werken volgens de richtlijnen wel eens ter sprake gekomen in een gesprek met de jeugdprofessional? Hoe werd dit ter sprake gebracht? Hoe vond u dat?
7. Als een professional refereert aan de richtlijnen, voelt u zich dan serieus genomen in uw hulpvraag? Waarom wel/niet? Voel(de) u zich een gelijkwaardig gesprekspartner (*vr 11*)?
8. Wat moet een professional volgens u doen om de richtlijnen goed te vertalen naar een specifieke client? Lukt dit voldoende? Waarom wel/niet?
9. Laat de professional zich in uw ogen leiden door de richtlijnen (te veel, te weinig, genoeg etc.)?
10. Worden cliënten in uw ogen voldoende op de hoogte gebracht van het bestaan van de richtlijnen? Waarom wel/niet?
11. Kent u de richtlijn samen beslissen? Zijn richtlijnen ondersteunend om samen met de client beslissingen te nemen?
12. Bent u door de jeugdprofessional gewezen op de informatie die speciaal voor ouders is ontwikkeld? Zo ja, wat vond u hiervan? Heb je deze info doorgenomen? Zo nee, wat vindt u hiervan? Had u hierover geïnformeerd willen worden? Zou u deze informatie benutten, waarom wel/niet?
13. *Indien hierboven nog niet aan bod gekomen:* Is de informatie voor cliënten in uw ogen functioneel? Waarom wel/niet?
14. Zou er in uw ogen meer of minder aandacht moeten komen voor de richtlijnen?
 - a. Op welk niveau?
 - b. Op welke manier?
15. Ben u bekend met het feit dat de cliëntentafel een vaste plek heeft binnen de ontwikkeling van richtlijnen? *Zo nee: kort vertellen wat de cliëntentafel is. Zo ja: Welke waarde hecht u hieraan?*
16. Zou u meer willen weten over, en/of gebruik willen maken van de richtlijnen?
 - a. Zo ja: Wat heeft u hiervoor nodig?
 - b. Zo nee: heeft u nog andere wensen/vragen omtrent dit onderwerp aan het Programma Richtlijnen?
17. Samenvattend:
 - a. Wat vind u goed aan de richtlijnen?
 - b. Wat mist u binnen de richtlijnen?
 - c. Hoe zou u de richtlijnen willen vinden? *Bijv. mondeling toegelicht krijgen, zelf op zoek gaan, folder etc.*

Website

Dan zou ik nu graag nog een aantal vragen willen stellen over de website richtlijnenjeugdhulp.nl.

18. Maakt u gebruik van de website richtlijnen? *Zo ja:*
 - a. met welk doel gaat u naar deze website?
 - b. wat vindt u van de website?
 - c. mist u nog zaken/informatie op de website en zo ja, wat?

19. Welk cijfer geeft u de website als het gaat om: (*doorvragen*)
- a. de inhoud (dus de kennis en informatie die geboden wordt)
 - b. de vindbaarheid van onderwerpen waar je naar zoekt
 - c. de bruikbaarheid/toepasbaarheid van de informatie
 - d. de vormgeving/aantrekkelijkheid
 - e. totaalscore website
20. We zijn aan het einde gekomen van dit interview. Zijn er nog dingen die u belangrijk vindt om aan ons mee te geven?